

2036 (2023-2024) – Nr. 1
ingediend op 26 februari 2024 (2023-2024)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Robrecht Bothuyne

over de uitrol en de financiering
van de netversterking
naar aanleiding van het advies
van de Sociaal-Economische Raad
van Vlaanderen (SERV)
over het investeringsplan Fluvius 2024-2033

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Stijn De Roo, Tinne Rombouts;
Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;
Staf Aerts, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;
Bart Tommelein, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Chris Steenwegen;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Presentaties door de sprekers.....	4
1.	Toelichting door de SERV	4
1.1.	Advies op eigen initiatief	4
1.2.	Stand van zaken	4
1.3.	Toekomstbestendige elektriciteitsnetten	5
1.4.	Gasnetten	5
1.5.	Digitale meters	6
1.6.	Andere infrastructuurwerken	7
1.7.	Financiering	7
1.8.	Conclusie	9
2.	Toelichting door Fluvius	9
2.1.	Investerings in elektriciteitsnetten	9
2.2.	Investerings in gasnetten.....	10
2.3.	Financiering van de investeringen	10
2.4.	Kosten-batenanalyse digitale meters	11
2.5.	Kosten digitale meters	12
3.	Toelichting door Elia Transmission Belgium	12
3.1.	Toenemende elektrificatie	12
3.2.	Anticiperen op de belangrijkste behoeften	13
3.3.	Tijdig realiseren van infrastructuur.....	13
3.4.	Meer flexibiliteit voor de eindgebruiker	14
4.	Toelichting door de VREG.....	14
4.1.	Tariefregulering	15
4.2.	Investeringsplannen	16
4.3.	Digitale meters	19
II.	Bespreking.....	19
1.	Vragen van de commissieleden.....	19
1.1.	Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz.....	19
1.2.	Tussenkomst van Robrecht Bothuyne	21
1.3.	Tussenkomst van Andries Gryffroy	22
1.4.	Tussenkomst van Bruno Tobback	23
2.	Replieken door de sprekers	24
2.1.	Repliek van de SERV	24
2.2.	Repliek van Fluvius	26
2.3.	Repliek van Elia Transmission Belgium.....	27
2.4.	Repliek van de VREG	28
3.	Aanvullende vragen en antwoorden.....	29
	Gebruikte afkortingen	32
	Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op woensdag 7 februari 2024 hield de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie een hoorzitting over de uitrol en de financiering van de netversterking naar aanleiding van het advies van de SERV over het investeringsplan Fluvius 2024-2033. Deze hoorzitting werd door volksvertegenwoordiger Robrecht Bothuyne gevraagd tijdens de bespreking van een vraag om uitleg van Jeremie Vaneeckhout aan minister Zuhal Demir over de capaciteit van het elektriciteitsnet in West-Vlaanderen (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2023-24, nr. 746).

Volgende sprekers zijn te gast in de commissie:

- Pieter Kerremans, administrateur-generaal SERV;
- Annemie Bollen, attaché SERV;
- Julien Matheys, attaché SERV;
- Frank Vanbrabant, CEO Fluvius;
- Géry Vanlommel, manager Public Affairs Fluvius;
- Jozef Huyck, afdelingshoofd LT planning en modellering, Fluvius;
- Frédéric Dunon, CEO, Elia Transmission Belgium;
- Tom Demeyer, senior Public Affairs officer, Elia Transmission Belgium;
- Maarten De Cuyper, voorzitter VREG;
- Pieterjan Renier, algemeen directeur VREG.

De getoonde presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlament.be.

I. Presentaties door de sprekers

1. Toelichting door de SERV

1.1. Advies op eigen initiatief

Pieter Kerremans benadrukt dat dit advies, uitgebracht op 22 december, de consensusmening weerspiegelt van alle zeven samenstellende partners van de raad. De technische bijlage is geen exhaustief rapport maar een bundeling van de informatie die het secretariaat heeft verzameld en die het advies onderbouwt. Die bijlage valt onder de verantwoordelijkheid van het secretariaat. De raad heeft het advies op eigen initiatief uitgebracht, naar aanleiding van de tienjarige investeringsplannen van Fluvius voor de distributienetten van zowel elektriciteit als gas. Gezien het sociaaleconomische, maar ook het maatschappelijke belang, is het evident dat de SERV advies uitbrengt over deze miljardeninvestering die sowieso ooit door gezinnen en ondernemingen moet worden betaald. De raad doet ook enkele aanbevelingen voor de nieuwe tariefmethodologie die door de VREG wordt voorbereid. De raad wil met het advies meewerken aan een beter kader waarin netbeheerders hun investeringen plannen en aan investeringen in netten en digitalisering die efficiënter en toekomstgerichter zijn, en waarbij de financieringswijze gezond en overzichtelijk is.

1.2. Stand van zaken

Volgens *Annemie Bollen* zijn de netinvesteringen in Vlaanderen tot nu toe heel vruchtbaar gebleken: de netten zijn performant en er is al heel wat hernieuwbare energie aangesloten. Het is ook een goede zaak dat Fluvius met tienjarenplannen nadenkt over de toekomst van de netten en dat in overleg met de stakeholders. De deskundigheid van Fluvius en zijn multi-utility-aanpak zijn sterke troeven, maar net als bij leifruit is het bij netinvesteringen soms nodig takken te snoeien en te leiden. De SERV denkt dat er gesnoeid kan worden in de kosten, onder andere in de financieringskosten. De raad denkt dat de netinvesteringen beter moeten worden opgebonden aan een 2050-perspectief met allicht meer investeringen in elektriciteitsnetten en minder in gasnetten. De raad heeft ook vragen bij de uitrol van

de digitale meters en dan vooral de digitale gasmeters en hoopt dat meer transparantie hierover de vraagtekens kan wegwerken. Andere aandachtspunten zijn het tekort aan arbeidskrachten om de netinvesteringsplannen in de praktijk te brengen en een aantal hiaten in het regulerend kader.

1.3. Toekomstbestendige elektriciteitsnetten

De elektriciteitsnetten moeten toekomstbestendig zijn, klaar voor de versnellende energietransitie met meer hernieuwbare energie en meer elektrificatie. De SERV vraagt dan ook te checken of de plannen het net klaarmaken voor de 2050-doelen. De raad bekeek onder meer de aannames van Fluvius voor de ontwikkeling van elektrische voertuigen, warmtepompen, zonnepanelen en windturbines. Die zijn gelijk aan of liggen zelfs boven de doelstellingen van Vlaanderen. Dat is een goede zaak omdat netinvesteringen moeten voorijlen op de ontwikkelingen. Investeringsplannen moeten passen in de Vlaamse vertaling van de 2050-doelstellingen. Naarmate die doelen concreter worden, kan Fluvius netinvesteringen beter plannen.

Als maatstaf voor die 2050-doelen heeft de SERV gekeken naar een aantal 2050 studies en Europese doelstellingen. De aannames van Fluvius voor elektrische voertuigen zitten daarboven, maar voor de andere aspecten, zonnepanelen, warmtepompen en windmolens, lijkt de groeicurve van Fluvius uitgezakt ten opzichte van die van Europese studies en doelstellingen. Daar kunnen goede redenen voor zijn, maar de SERV vraagt voldoende aandacht voor een evenwichtige spreiding van de investeringsinspanningen over de decennia. Hij vraagt ook om geen onevenredige investeringsinspanningen door te schuiven naar de jaren 30 en 40. Dan zal de schaarste aan arbeidskrachten en aan koper allicht groter zijn.

Naast de top-downbenadering vanuit de 2050-doelen is nog belangrijker dat de investeringsplannen bottom-up geaard zijn. Fluvius deed heel wat inspanningen om de behoeften in kaart te brengen. Zowel de industrie als de lokale en bovenlokale besturen lijken wel niet altijd klaar met hun plannen, zodat het niet altijd duidelijk is waar Fluvius de grond open moet leggen. Positief is alvast dat Fluvius in ieder geval robuust investeert en 'dikke' kabels legt. Het grootste deel van de kosten wordt immers veroorzaakt door de graafwerken en niet door de dikte van de kabels. Robuuste investeringen wil ook zeggen dat er voldoende aandacht is voor de veiligheid en cybersecurity. Het gaat immers over strategische infrastructuur. Ook moet er voldoende aandacht zijn voor de adaptatie aan klimaatverandering.

Het pleidooi voor robuuste investeringen betekent niet dat de SERV geen rol ziet voor flexibiliteit, maar die moet gericht ingezet worden. De raad vraagt meer duidelijkheid over de afwegingen tussen investeringen in kabels en investeringen in flexibiliteit, maar ook meer duidelijkheid over hoe nettarieven en netregulering meer flexibiliteit zullen stimuleren. De raad vraagt te overwegen om warmtepompen, elektrische voertuigen en zonnepanelen nu al slim aanstuurbaar te maken, zodat ze later flexibel ingezet kunnen worden.

1.4. Gasnetten

Het is logisch dat volgens de investeringsplannen de investeringen in de elektriciteitsnetten zullen toenemen, terwijl tegelijkertijd de investeringen in de gasnetten afnemen. Door de klimaatdoelstellingen zal er immers meer en meer overgeschakeld worden op elektriciteit, zowel voor gebouwenverwarming als voor processen op lagere temperaturen. Die evolutie wordt versterkt door de hoge gasprijs ten gevolge van de energiecrisis en door Europese plannen om fossiele energie duurder te maken. Toch wordt er de komende tien jaar nog 1,3 miljard euro geïnvesteerd in de gasnetten. De SERV vraagt een cleanere cut in de gasnetinvesteringen. Om te kunnen snoeien in gasnetinvesteringen, is een toekomstvisie 2050 op de gasnetten nodig, waarin staat welke delen van het net afgebouwd worden omdat er

overgeschakeld wordt op elektrificatie of warmtenetten, welke delen behouden worden wegens moeilijk afschakelbare verbruiken en welke delen omgebouwd worden voor het gebruik van andere gassen, al is het duidelijk dat het potentieel van die andere gassen beperkt is, allicht te beperkt om een volledige instandhouding van de gasdistributienetten te verantwoorden.

Om die 2050-visie in de praktijk te realiseren is ook een duidelijke defossiliseringsagenda nodig en scenariostudies die de beste overgangsscenario's zoeken. Ook is een regeling nodig die de rechten van de klanten beschermt. Voorts moet er overwogen worden om netbeheerders te vergoeden voor de inspanningen voor netafbouw en -ombouw. Ook moet overwogen worden of bindende lokale warmtesaneringsplannen de af- en ombouw van de gasnetten moeten begeleiden. Voor het gasnet wordt volgens de SERV het best gewerkt aan een ruimtelijk gefaseerde afbouw van de gasnetten waarbij de gasnetten niet overal volledig in stand gehouden worden totdat de laatste gasklanten overgeschakeld zijn. Daarbij lijkt het logisch eerst af te bouwen op plaatsen waar er anders gasnetinvesteringen nodig zijn en op plaatsen waar de elektriciteitsnetten sterk genoeg zijn voor elektrificatie. Op die manier kunnen instandhoudingsinvesteringen uitgespaard worden. Zo'n kalender biedt ook duidelijkheid voor ondernemingen en gezinnen en geeft overheden de kans om een flankerend beleid op te zetten, bijvoorbeeld door collectieve wijk- en warmteprojecten. Ook warmtenetten kunnen een belangrijke rol spelen. De SERV pleitte trouwens al eerder voor zo'n collectieve aanpak omdat die de energietransitie gemakkelijk, goedkoper en ook leuker kan maken.

1.5. Digitale meters

De SERV vraagt voorts of het nog zin heeft 0,6 miljard euro te investeren in digitale gasmeters als klanten voor het einde van de levensduur van die digitale gasmeters overgeschakeld moeten zijn op een klimaatvriendelijker alternatief. Ook is flexibiliteit voor gas eigenlijk geen issue. Voorts is het onduidelijk of het energiebesparingspotentieel dat aan digitale gasmeters als baat werd toegeschreven, er nog is, nu er sinds de energiecrisis al heel veel bespaard wordt op het gasverbruik.

De SERV vraagt dus een actualisatie van de kosten-batenanalyse voor digitale gasmeters, maar ook voor digitale elektriciteitsmeters. Niet om de uitrol van die digitale meter in vraag te stellen, maar om te kijken of de modaliteiten bijgestuurd kunnen worden om kosten te besparen en baten te vergroten. De SERV is dus niet tegen digitalisering, maar vraagt die efficiënt aan te pakken. De raad pleit dus voor een actuele kosten-batenanalyse. De vorige kosten-batenanalyse dateert van 2020 en is summier. Ondertussen zijn er indicaties dat de kosten toegenomen zijn. Fluvius wijst in zijn investors presentation 2,4 miljard euro cash-out kosten toe aan de uitrol van de digitale meter. In het investeringsplan wordt voor de resterende halve uitrol nog 1,7 miljard CAPEX-kosten aan de digitale meter toegewezen. Dat is dus zonder opexkosten, zonder financiële en andere kosten. Langs de batenkant zijn er indicaties dat de gewijzigde omstandigheden ook daar een invloed hebben. Zo zijn de baten bij de pv-klanten na de beslissing van het Grondwettelijk Hof wellicht lager en zijn er, zoals gezegd, vragen bij de energiebesparingsbaten na de energiecrisis.

In een nieuwe analyse kunnen kosten en baten beter geraamd worden omdat er praktijkgegevens zijn voor de eerste helft van de uitrol en omdat er geleerd kan worden uit ervaringen elders. Ook kan zo'n kosten-batenanalyse zinvol zijn omdat de Europese Commissie gesuggereerd heeft dat de 80 procent verplichte uitrol van digitale elektriciteitsmeters tegen eind 2024 herzien kan worden als uit een nieuwe kosten-batenanalyse blijkt dat de case niet langer positief is. Natuurlijk moet bekeken worden wat de contractuele mogelijkheden zijn om het uitrolscenario eventueel te herzien.

Kortom, de SERV vraagt om de kosten en baten van de digitale meters beter te verzoenen en om daarvoor verschillende kostenbesparingsdenksporen te bekijken. Er moet zeker kritisch worden gekeken naar de uitrol van de digitale gasmeter en naar plaatsing bij sloop en bij niet-actieve aansluitingen. Ook de finale uitroldoelstelling moet worden geëvalueerd: blijft Vlaanderen gaan voor de 100 procent die Europees niet verplicht is? Wat zegt de nieuwe kosten-batenanalyse over een 80 procentuitrol? Kiest Vlaanderen het best voor een ander percentage? Omdat men verneemt dat de kosten stijgen door de geforceerde uitrol vraagt de raad om een opt-out in bepaalde gevallen onder voorwaarden te onderzoeken en een andere overtuigingsstrategie.

Voorts vraagt de SERV zich af of de verplichting van Fluvius om uurdata voor gas ter beschikking te stellen kosten-batengewijs nog verantwoord is. Om de baten te verhogen, zouden meer klanten dan de huidige een op vijf actief gebruik moeten maken van hun digitale meter. Klanten moeten beter geïnformeerd worden over de slimme meter en de mogelijkheden om hun digitale meter slim te maken. De raad suggereert voorts na te gaan of de baten kunnen stijgen door een andere segmentering, bijvoorbeeld door ook prioriteit te geven aan de stuurbare verbruiken of aan plaatsen waar de netten al congestie vertonen. Het oplossen van de dataproblemen zal de baten ook doen stijgen. Voorts is het zaak de data beter te gebruiken, bijvoorbeeld om de spanningskwaliteit te volgen en om het beleid te onderbouwen.

1.6. Andere infrastructuurwerken

Netinvesteringskosten kunnen dalen door meer synergie met andere infrastructuurwerken. Er zijn indicaties dat tot 80 procent van bepaalde netinvesteringskosten worden bepaald door graafwerken. Het combineren van werken in de grond, vermindert de kosten, maar ook de benodigde arbeidskrachten en de hinder. Naar verluidt zou een op vijf werken in synergie gebeuren, al zijn daar maar weinig data over. Een betere afstemming tussen infrastructuurwerken vergt een meer geïntegreerde infrastructuurplanning en betere planprocessen, lokaal en sectoraal. Voorts is het nodig om iemand in Vlaanderen aan te duiden die verantwoordelijk is voor infrastructuur. De SERV vraagt geen superplanner, maar wel iemand die de verschillende planprocessen afstemt en de synergie bewaakt en opvolgt.

1.7. Financiering

Tot slot denkt de SERV dat de netinvesteringskosten kunnen dalen door de manier waarop de 11 miljard euro nieuwe investeringen gefinancierd worden. De huidige financieringswijze heeft ervoor gezorgd dat de schulden van Fluvius de afgelopen jaren fel zijn gestegen tot 10 miljard euro, wat zorgt voor 164 miljoen euro per jaar aan rentelasten. De kwestie is dus de 11 miljard euro nieuwe investeringen te financieren zonder dat de schulden verder toenemen en zonder dat de rentelasten pieken.

Nu worden de netinvesteringen via de afschrijvingen verrekend in de nettarieven. Netinvesteringen die over een periode van vijftig jaar afgeschreven worden, hebben dus een effect op de nettarieven tot 2070. Fluvius moet de investeringen voorfinancieren, heeft daarvoor kapitaal nodig. De kosten voor dat kapitaal komen ook in de nettarieven terecht. Fluvius doet elk jaar ongeveer 1 miljard euro aan netinvesteringen. Elk jaar moet dus een opeenstapeling van blokjes afschrijvingen en van kapitaalkosten van voorgaande jaren worden betaald. Als de rentes stijgen, of de investeringen sneller gaan, nemen de kapitaalkosten toe. De SERV vraagt om in de financiële lasten te knippen door oude schulden op te lossen en door ervoor te zorgen dat nieuwe investeringen die schulden niet verder doen toenemen. De SERV bespreekt hiervoor verschillende opties, maar maakt hierin geen keuze.

Omdat investeringen via de afschrijvingen in de nettarieven terechtkomen, moeten netbeheerders ze voorfinancieren. Dat kan met kapitaal uit eigen vermogen, dus van de aandeelhouders, zijnde de gemeenten, of uit vreemd vermogen, dus leningen. Dat kapitaal is niet gratis: op vreemd vermogen moet rente betaald worden en op eigen vermogen dividenden. Voor de versnellende investeringen, gemiddeld tot 1,1 miljard per jaar, kan er dus gezocht worden naar extra vreemd vermogen, wat zal leiden tot extra rentelasten en zoals gezegd bijkomende renterisico's. Voorts is die mogelijkheid beperkt door de hoge schuldgraad van Fluvius, met een verhouding tussen vreemd en eigen vermogen van rond de 60/40 procent. Meer vreemd vermogen moet dan ook samengaan met meer eigen vermogen, wat ook wil zeggen meer dividenden. De vraag daarbij is ook of de gemeenten, de aandeelhouders, extra eigen vermogen ter beschikking kunnen stellen of dat er daarvoor misschien gekeken moet worden naar een inbreng van Vlaanderen, van andere aandeelhouders of van alternatieve coöperatieve constructies. Voorts kunnen dividenden gebruikt worden voor investeringen, maar dat vergt een discussie over de financiering van de gemeenten. Alle opties veroorzaken kapitaalkosten. Die bedragen nu voor dividenden en rente samen 385 miljoen euro per jaar. De SERV vraagt om in die rentelasten of die kapitaalkosten te knippen. Dat kan door het kapitaal anders te schikken en een goedkopere optie te kiezen. Andere mogelijkheden zijn een inbreng van Vlaanderen of een andere tariefmethodologie.

Vlaanderen zou goedkope leningen ter beschikking kunnen stellen, afschrijvingen ten laste van de begroting nemen of investeringen rechtstreeks in de begroting opnemen, waardoor de omweg via afschrijvingen en kapitaal niet nodig is. Een andere manier is schulden en afschrijvingen, of zelfs investeringen geheel of gedeeltelijk rechtstreekser te verrekenen in de tarieven.

De financieringswijze waarbij in een bepaald jaar de afschrijvingsblokjes uit de voorgaande jaren betaald moeten worden, roept ook bijzondere vragen op bij gasnetafschrijvingen. Door de klimaatdoelstellingen zullen het aantal gasklanten en het gasverbruik de komende jaren allicht fors dalen. Gasnetafschrijvingen zullen dan over minder verbruikers en verbruiken gespreid kunnen worden, waardoor ze zwaarder zullen wegen op de resterende gasnetklanten die nog niet konden overschakelen op klimaatvriendelijke verwarmingsalternatieven. Voorts is de vraag aan wie na 2050 de resterende gasnetafschrijvingen, voor ongeveer 2 miljard euro aan zogenaamde 'stranded assets', zullen worden aangerekend. De SERV vraagt om de verschillende alternatieven te bestuderen, waaronder snellere gasnetafschrijvingen die eventueel via de tarieven of via de begroting gefinancierd worden. Als er lang gewacht wordt met verrekening in het tarief, komen die versnelde gasnetafschrijvingen boven op de al zwaardere lasten voor de resterende gasklanten. Gebeurt het sneller, worden die kosten meer gespreid en is de impact beperkter. Doorrekening in de gasnettarieven heeft overigens een positief effect op de prijsverhouding tussen elektriciteit en gas, waardoor investeren in warmtepompen rendabeler wordt. Hoewel die prijsverhouding 2,5 zou moeten zijn, ligt de prijsverhouding ook voor de component nettarieven aanzienlijk hoger.

De SERV vraagt dus de verschillende financieringsopties te onderzoeken, te bediscussiëren en keuzes vast te leggen in een financieel plan en in de tariefmethodologie. Die moeten ervoor zorgen dat niet alleen nieuwe investeringen gefinancierd kunnen worden, maar ook dat Fluvius financieel gezond blijft, dat oude schulden opgelost worden en financiële lasten dalen. Voorts pleit de raad voor een oplossing voor de slinkende tariefbasis voor gasnetafschrijvingen, waarbij de sociaaleconomische impact bewaakt wordt. Het moet betaalbaar zijn voor gezinnen en ondernemingen. De SERV vraagt ook om onnodige schokken te vermijden door te kijken naar evoluties van andere componenten in de factuur en ook evoluties in de draagkracht. Daarvoor is het belangrijk om goed te timen en goed te doseren en waar nodig in flankerend beleid te voorzien. Naast een goede spreiding over doelgroepen vraagt de SERV ook een evenwichtige spreiding van de inspanningen over de

generaties, en vraagt de SERV dus om geen onevenredige lasten door te schuiven naar de jaren 30 en 40. De SERV beveelt aan de kansen te benutten die de financieringsproblematiek nu biedt om de prijsverhouding tussen elektriciteit en gas gezonder te maken. Als er wordt gekozen voor doorrekening via nettarieven, wordt er bij voorkeur doorgerekend via de gasfacturen.

1.8. Conclusie

Samengevat vraagt de raad om te bekijken of er niet meer geïnvesteerd moet worden in de elektriciteitsnetten zodat ze klaar zijn voor de 2050-uitdaging, om kritisch te kijken naar de gasnetinvesteringen en om na te gaan of de kosten voor de uitrol van de digitale meter kunnen dalen en de baten kunnen toenemen. Verder vraagt de raad netinvesteringen meer in synergie te laten verlopen met andere infrastructuurinvesteringen en om de financiële lasten goedkoper te maken. Voorts is een debat nodig over hoe nieuwe netinvesteringen en de oude netschulden op een gezonde en haalbare en draagbare manier gefinancierd kunnen worden. De SERV is alvast blij dat hij met deze uiteenzetting van twintig minuten een aanzet kan geven voor de discussie over de vraag van 20 miljard euro.

2. Toelichting door Fluvius

Frank Vanbrabant zegt dat Fluvius het op veel punten volledig eens is met het SERV-advies: dat de versterking van het elektriciteitsnet nodig is met behoud van de huidige kwaliteit en betrouwbaarheid, dat er moet worden nagedacht over de toekomst van gasnetten, dat de synergie tussen nutsvoorzieningswerken moet worden gemaximaliseerd. De laagspanningswerken gebeurden het voorbije jaar voor 40 procent in synergie met andere nutsbedrijven. Fluvius is het ook eens met de SERV dat er het best geen overbodige verplichtingen worden opgelegd zoals het standaard uitlezen van uurwaarden voor gas.

2.1. Investerings in elektriciteitsnetten

Voorts toont de SERV zich bezorgd of de groei van het elektriciteitsnet voldoende geënt is op de 2050-ambitie en op versnellende elektrificatie. Het investeringsplan van Fluvius is vastgelegd op drie rondetafels met de stakeholders: over de behoeftanalyse, over de scenario's en over de doorrekening in investeringen. Daarna komt er een publieke consultatie waarna het plan bij de regulator ingediend wordt voor goedkeuring. Stakeholders zijn de betrokken sectorfederaties, de overheid, de universiteiten en de individuele referentiekanten. De plannen worden continu met hen afgetoetst. Bij wijzigingen wordt er bijgestuurd.

Hij illustreert dat met een voorbeeld van het laagspanningsnet. Fluvius start met drie scenario's die gevalideerd worden of afgetoetst worden met de stakeholders: een hoog-, een midden- en een laagscenario, voor elektrische wagens, warmtepompen en pv. Die scenario's worden dan in de digital twin, de digitale kopie van het net ingebracht om te bepalen waar er wanneer in het net moet worden geïnvesteerd. In functie daarvan worden er grafieken gemaakt van de investeringen over de volgende jaren, dus zowel voor het hoog-, midden- als laagscenario. Binnen elk scenario zijn er variaties in gelijktijdigheid, standaard is dat 60 procent, maar hoe minder gelijktijdigheid, hoe kleiner de impact op de netten. Naast de investeringen zijn ook mitigerende maatregelen belangrijk. Zaken als flexibiliteit en het capaciteitstarief kunnen bepaalde investeringen vermijden terwijl er toch voldaan wordt aan de maatschappelijke behoeften.

Fluvius heeft ervoor gekozen om voor het laagspanningsnet het hoogste scenario te volgen, dus de maximale verwachtingen tegen 2033. Dat betekent dat er over tien jaar 40 procent van het net versterkt moet zijn. Tegelijk houdt Fluvius er rekening mee dat de evoluties trager gaan dan verwacht. Het vermijdt overinvesteringen door

onder het traagste scenario tot 2050 te blijven, maar op het maximale scenario 2034. Fluvius monitort goed om het investeringsplan bij versnelling maar ook bij vertragingen te kunnen aanpassen. Zo is het net klaar voor de energietransitie op korte termijn, zonder overinvesteringen te doen. Lokale problemen zijn evenwel niet te vermijden. De netten zijn niet gemaakt voor die massale groei van zonnepanelen, van elektrische wagens, van warmtepompen.

2.2. Investerings in gasnetten

Het tweede aspect is investeringen in de gasnetten. De 1,3 miljard euro investeringen op tien jaar is veel voor een net dat op termijn grotendeels overbodig wordt. Dat neemt niet weg dat het nog 25 jaar operationeel blijft, minstens tot 2050. Dus is investeren nodig voor de veiligheid en de betrouwbaarheid van het net en de leidingen. Het aantal kilometer gasleidingen is de afgelopen jaren spectaculair gedaald en daalt nog verder van ongeveer 200 kilometer nu naar ongeveer 170 kilometer per jaar. Het gaat om de vervanging van te oude leidingen, de verplaatsing van leidingen, saneringen. Daarnaast zijn er de kosten voor de digitale gasmeter. Die worden vandaag, conform het Energiebesluit, geplaatst.

Zelfs met teruggeschroefde investeringen, moet Fluvius tijdig anticiperen op het risico op hogere tarieven door het dalende aantal gasnetgebruikers, terwijl de exploitatiekosten niet in verhouding dalen. De gebruikers zijn verspreid over heel Vlaanderen, dus het net blijft even groot. Het tweede aspect is het risico op stranded assets. Als Vlaanderen in 2050 met aardgas stopt, zijn er bepaalde investeringen nog niet afgeschreven. Versneld afschrijven is een van de mogelijkheden. Voorts denkt Fluvius na over een duurzame herbestemming van de gasnetten, voor het transport van andere vloeistoffen. Voor biomethaan, waterstof en dergelijke lopen er pilootprojecten.

Het memorandum van Fluvius bevat vier aanbevelingen aan de beleidsmakers: neem geen overhaaste beslissingen over de afbouw van gas; hou in het oog dat de renovatiegraad van woningen de toekomst van het gasnet bepaalt; faciliteer en geef incentives voor de herbestemming van het gasnet; denk na over het betaalbaar houden van netkosten voor een steeds kleiner aantal klanten en kleinere volumes.

2.3. Financiering van de investeringen

Over de financiering van de investeringen stelt het SERV-advies: "Als de investeringskosten onmiddellijk of sneller dan nu als kosten in de nettarieven opgenomen worden, dan wordt de omweg via leningen en bijhorende rentelasten vermeden. En zo dalen de totale maatschappelijke kosten." Een tweede citaat is: "Een manier om investeringen met eigen vermogen te financieren is via het recyclen van winsten in plaats van het uitkeren van dividend." De volgende tien jaar moet Fluvius 7 miljard euro regulier investeren, dus ook zonder net- of energietransitie, maar met inbegrip van de kosten voor de digitale meters. Daar komt dan 4 miljard euro bovenop voor de energietransitie. Dat bedrag wordt niet volledig gefinancierd met schulden, maar hoofdzakelijk door afschrijvingen. Fluvius streeft continu naar de verhouding 40 procent eigen vermogen 60 procent vreemd vermogen. Dat is optimaal in functie van de kapitaalkostenvergoeding van de tariefmethodologie maar ook in functie van het behoud van de rating. De huidige A3-rating met stabiele outlook zorgt voor gunstige leningsvoorwaarden.

Om de 40/60-verhouding te behouden, is het nodig de volgende tien jaar het eigen vermogen te versterken met zo'n 1,6 à 1,8 miljard euro. Fluvius gaat nu samen met zijn aandeelhouders de verschillende opties na, om dan uiterlijk over een drietal jaar te beslissen of de aandeelhouders, publieke of privé-investeerders, de Vlaamse overheid extra kapitaal inbrengen, of er een beursgang komt, of er een combinatie gemaakt wordt van vorige mogelijkheden. De huidige schuld voor gas

en elektriciteit bedraagt 7 miljard euro en geen 10 miljard. In dat laatste bedrag zitten ook de handelsschulden, waarborgen,... De schuld zal groeien naar 10,7 miljard in 2032.

Van belang voor de aandeelhouders is een marktconforme vergoeding. Investeerders eisen een minimaal rendement, maar dat is vandaag niet marktconform. De winst is te laag om bij inhouding de investeringen te dekken. Slechts een zeer kleine fractie van de investeringen kan zo worden gefinancierd. In 2023 bedroeg de reële winst 51 miljoen euro en in 2024 zal dat 72 miljoen euro zijn. Voor ramingen voor de volgende tariefperiode is het wachten op nieuwe methodologie. De winst inhouden, betekent ook dividenden inhouden, wat betekent dat aandeelhouders geen vergoeding krijgen voor hun kapitaal. Aantrekken van extra kapitaal zal onder die voorwaarden onmogelijk worden.

Een ander SERV-voorstel is sneller afschrijven of investeringen onmiddellijk in de kosten opnemen. Vandaag worden investeringen afgeschreven in functie van de levensduur van de assets, zoals het bedrijfseconomisch aangewezen is: kabels op 50 jaar, cabines op 33 jaar enzovoort. Het versneld afschrijven van gasnetten lijkt zinvol om stranded assets te vermijden in 2050, zodat er geen niet-afgeschreven delen overblijven. Investeringen onmiddellijk in de kosten opnemen, heeft een grote impact op de nettatarieven, dus op de betaalbaarheid voor de burger. Dit jaar bedraagt het toegelaten inkomen 1,970 miljoen en de investeringen net geen 1,2 miljard euro. Die investeringen meteen in de kosten inbrengen, betekent dat het nettatarief met 61 procent stijgt.

2.4. Kosten-batenanalyse digitale meters

De SERV vraagt een nieuwe kosten-batenanalyse voor de digitale meters om de oplopende kosten ervan te beperken en de slinkende baten te verhogen. De raad vraagt zich voorts af of de volledige uitrol van digitale gasmeters nog zin heeft als de overstap wordt gemaakt naar een klimaatneutrale verwarmingsoptie. Eind januari waren er 3,2 miljoen digitale meters geplaatst: voor elektriciteit 1,9 miljoen, voor gas 1,4 miljoen. Fluvius zal de doelstelling van 80 procent tegen eind dit jaar niet halen, onder meer door de coronacrisis, bevoorradingsproblemen maar vooral om redenen van veiligheid. Fluvius heeft begin 2022 beslist de snelheid te verlagen wegens te veel veiligheidsissues: digitale meters moeten 100 procent veilig zijn en 100 procent kwalitatief in orde. Daarom zijn er nu extra controles. Tegen eind dit jaar zal tussen de 65 en de 70 procent van de meters geplaatst zijn, 80 procent zal in de loop van 2025 gehaald worden. Van de prosumenten heeft 50 procent een digitale meter. Pv-klanten met een pv-installatie van vóór 1 januari 2021 komen vanaf volgend jaar aan bod voor een digitale meter.

Digitale meters bieden heel wat voordelen en zijn noodzakelijk voor de energietransitie. Voordelen voor de klant zijn onder meer geen fysieke meteropname meer in ondertussen ongeveer 1,9 miljoen woningen. Ondertussen zijn er ook 127.000 klanten met maandfacturatie en 7800 deelnemers aan energiedelen, 147.000 klanten gebruiken een app van de gebruikerspoort, 425.000 pv-klanten verkopen stroom aan de leverancier, 677.000 klanten volgen hun energieverbruik op Mijn Fluvius. Die aantallen stijgen dagelijks.

Daarnaast zijn er maatschappelijke voordelen. De meters maken de energietransitie en energiebesparing mogelijk. Ze ondersteunen hernieuwbare energie en de nieuwe regelbare toepassingen voor voertuigen, warmtepompen enzovoort. Commerciële spelers zullen nieuwe producten en diensten daarvoor aanbieden. Doordat er meer data zijn, kunnen commerciële spelers vraag en aanbod beter in balans brengen. Voor de netbeheerder faciliteren de digitale meters de flexibiliteit. Daarmee kunnen ze tijdelijke congestieproblemen op distributieniveau oplossen. Ook op transmissieniveau is flexibiliteit belangrijk om het evenwicht op het net te

garanderen en te bewaken. De data zullen Fluvius helpen om efficiënter netbeheer te doen, om doelgerichter te investeren. Natuurlijk wordt het ook veel eenvoudiger energiefraude op te sporen. Kortom, data zijn belangrijk en leveren almaar meer voordelen op voor alle partijen: de maatschappij, de klant, de leveranciers of andere commerciële spelers, de netbeheerder.

Voor de digitale gasmeters wijst de spreker op de verplichtingen van de lopende contracten met leveranciers van meters, maar ook met aannemers. Als er niet overal meters komen te staan, zijn er opnieuw meteropnemers nodig. Voorts zijn er synergievoordelen van het gezamenlijk plaatsen van digitale meters voor gas, elektriciteit en water. In een 100 procentscenario kan gemeente na gemeente afgewerkt worden. In het andere geval moet op afroep of vraag gehandeld worden. Fluvius doet geen voorafname op de beslissing, maar wil gewoon deze punten onder de aandacht brengen.

2.5. Kosten digitale meters

Tot slot wil hij een aantal misvattingen over de kostprijs van de digitale meters rechtzetten. In het SERV-advies staat dat de digitaletmeteruitrol in Vlaanderen dubbel zo duur is als het Europese gemiddelde van 250 euro per meter. De SERV baseert zich daarvoor evenwel op onvolledige informatie. In het investeringsplan staat inderdaad dat de digitale meters vanaf 2023 1,8 miljard euro zullen kosten. Dat zijn echter voor zowat de helft saneringskosten die ook zonder de digitale meter gedaan moeten worden: ingrepen voor betrouwbaarheid of veiligheid, bijvoorbeeld het vervangen van aansluitingen. Die worden nu eerder gedaan, omdat de aannemer toch ter plaatse is om digitale meters te plaatsen. De enige extra kost van dat synergievoordeel is de prefinancieringskosten. Die prefinancieringskosten staan trouwens ook in de kosten-batenanalyse voor de digitale meter. De reële kosten voor de digitale meter zijn 972 miljoen euro. Door 1,8 miljard euro te extrapoleren naar de periode voor 2023, komt de SERV aan een totale kostprijs van 3 miljard euro. Tot 2022 heeft Fluvius er 575 miljoen euro aan besteed, samen met de prognoses geeft dat 1,547 miljard euro. Het Europese gemiddelde van 250 euro per digitale meter komt uit een Tractebelstudie van 2019. In Vlaanderen moesten er ongeveer 6 miljoen meters geplaatst worden, aan 250 euro per meter komt dat op 1,5 miljard euro. Zelfs zonder indexatie sinds 2019, zit Vlaanderen dus ongeveer op het Europese gemiddelde. Dat neemt niet weg dat vergelijken moeilijk is, want de functies van de digitale meter verschillen. De Vlaamse digitale meter heeft bijvoorbeeld een budgetmeterfunctie en een S1-poort.

Wat ook uniek is in Vlaanderen, zijn de problemen met de terugdraaiende teller, met heel wat weigeringen en extra kosten tot gevolg. De digitale meter staat hier ook standaard in een meterkast, wat zeker niet in alle landen het geval is. Er zijn zelfs landen waar hij buiten staat. De L/H-conversie en de vervanging van de gasregelaar zijn tegelijk gebeurd, en vallen dus ook onder de kosten voor de digitale meter.

3. Toelichting door Elia Transmission Belgium

3.1. Toenemende elektrificatie

Frédéric Dunon zal een algemeen beeld geven van de energietransitie in België. Die transitie is in volle gang, in België maar ook elders. In Nederland is er door overbelasting van het net een stop aan de elektrificatie in bepaalde provincies, met zware economische gevolgen, onder meer de verhuizing van bepaalde bedrijven. In elke Europese package gaat het percentage energie dat moet worden gedekt door hernieuwbare energie omhoog. De laatste twaalf maanden is er evenwel een verschuiving: niet langer de ambities verhogen, maar de implementatie doorvoeren.

Tegen 2030 zullen er naar verwachting 2 miljoen elektrische wagens zijn en een vervierdubbeling van het aantal warmtepompen. Iets meer dan een jaar geleden deed Elia een studie over de industriële elektrificatie, in samenwerking met de verschillende industriële klanten, dus geen louter theoretische oefening. Daaruit blijkt een verhoging met 50 procent van de elektrische consumptie van de industrie tegen 2030.

Voor residentiële en industriële elektrische consumptie in België wordt op tien jaar tijd een stijging van 50 procent verwacht. Niemand kan uiteraard de exacte stijging voorspellen maar de tendens is duidelijk. Het is cruciaal dat netbeheerders erop voorbereid zijn, Fluvius maar ook Elia. Voor een bedrijf ligt de termijn tussen beslissing en indienstname van het nieuwe proces tussen twee en drie jaar. Voor transmissie-infrastructuur of een nieuw onderstation (3880 kV) hebben netbeheerders vijf jaar nodig, voor een nieuwe lijn (380 kV) tot tien jaar. Het is evident dat infrastructuur aanleggen heel wat meer tijd vergt dan applicaties ontwikkelen.

3.2. Anticiperen op de belangrijkste behoeften

De spreker zal drie thema's bespreken: anticiperen op de belangrijkste behoeften, tijdig realiseren van infrastructuur en meer flexibiliteit, wezenlijk voor de betaalbaarheid. Sinds begin december heeft Elia capaciteitskaarten om richting te geven aan de projectontwikkelaars, die bestuderen waar ze hun project het best realiseren, bijvoorbeeld de batterijontwikkelaars. Een van de beslissingsfactoren is de aansluitingscapaciteit in een bepaalde regio. De kaarten hebben ook tot doel bepaalde industrie aan te trekken. Op de kaarten staat de bestaande en geplande capaciteit, zoals bekend bij Elia. Momenteel bedraagt het verbruik ongeveer 80 terawattuur op jaarbasis, maar er wordt rekening gehouden met 30 terawattuur extra. Het is zeker niet de bedoeling om aan de alarmbel te trekken, maar wel duidelijk te maken waar er in de toekomst problemen kunnen rijzen.

Bij wijze van illustratie toont de spreker de impact van Ventilus en Boucle du Hainaut met kaarten van 2026 en 2031. Uiteraard is dat voornamelijk in West-Vlaanderen en Henegouwen. Nu is het niet mogelijk in die zones nieuwe projecten te aanvaarden, maar eens Ventilus en Boucle du Hainaut gebouwd zijn, kan het weer wel. Het is dus cruciaal de infrastructuur tijdig klaar te hebben. Naast de infrastructuur is ook flexibiliteit van belang: 5 procent flexibiliteit op jaarbasis betekent een verdubbeling of zelfs een verdrievoudiging van de nieuwe consumptie.

3.3. Tijdig realiseren van infrastructuur

Naast anticipatie is het wezenlijk de infrastructuur tijdig te ontwikkelen. Elia steunt daarvoor op de ontwikkelingsplannen van de verschillende overheden, vooreerst het Federaal Ontwikkelingsplan van het Transmissienet 2024-2034, goedgekeurd door minister Tine Van der Straeten. Voor de regio's keuren de regulatoren de plannen goed, voor Vlaanderen de VREG. Samen zal er in de vijf volgende jaren 9,4 miljard geïnvesteerd worden in de netten, waarvan ongeveer de helft in zeer grote projecten, de andere helft in kleinere projecten. De spreker belicht twee componenten, ten eerste de interconnecties, cruciaal om meer hernieuwbare energie te kunnen importeren. Er zijn al projecten met Denemarken en het Verenigd Koninkrijk, en memoranda van overeenstemming met Noorwegen en Nederland. Voor onshore is er een memorandum van overeenstemming getekend met Amprion, een van de vier Duitse beheerders. Het Prinses Elisabeth Eiland is wezenlijk om bijkomende offshorewind te kunnen aansluiten, maar ook als schakelstation in zee. Dat maakt het mogelijk de flux met de interconnectoren beter te beheren. Een hub op zee vermijdt daarenboven bijkomende infrastructuur on-shore.

Voor de import van hernieuwbare energie zijn er twee andere projecten cruciaal: Ventilus en Boucle du Hainaut. Redenen voor die projecten zijn offshore-integratie,

interconnectie-integratie, maar ook verbruik in de regio's Henegouwen, West-Vlaanderen en Gent en bijkomende productie onshore voornamelijk in West-Vlaanderen. Goed nieuws is dat de projecten goed vorderen. Onder meer het kabinet-Demir leverde daarvoor goed werk. De Vlaamse Regering heeft de principiële beslissing genomen voor het definitieve gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor Ventilus. Het ligt nu voor advies bij de Raad van State. Elia verwacht een definitieve vaststelling van dat GRUP in de komende maanden.

Maar ook de huidige infrastructuur wordt online geoptimaliseerd. De 380 kV van het net zal in twee decennia verdubbeld worden. Dat betekent dat het transmissievermogen van elke corridor zal verdubbelen tegen 2030. Om de elektrificatie te volgen en de betrouwbaarheid te garanderen, zijn er ook honderden lokale projecten. Voor de internationale en lokale projecten is er zoals gezegd een investeringsportefeuille van 9,4 miljard euro voor 5 jaar.

3.4. Meer flexibiliteit voor de eindgebruiker

Flexibiliteit is daarbij noodzakelijk. Aangezien het om wind en zon gaat, neemt de volatiliteit, de afwisseling van momenten van overschot en van tekort, toe. Een tweede reden waarom er flexibiliteit nodig is, is dat zon of wind niet exact te voorspellen zijn. Goed nieuws is dat ook de prijs verschilt naargelang het productievolume. Als de eindgebruiker die prijzen kan zien, kan hij zijn gedrag dus aanpassen. Uit een studie blijkt dat een eigenaar van een elektrische wagen met die informatie een verschil kan maken van 320 euro per jaar. Het aantal momenten met lage prijzen zal ook toenemen, en dus ook het potentiële voordeel voor de klant. Sommige industriële klanten optimaliseren al op die manier hun factuur.

Flexibiliteit heeft ook gevolgen voor het systeem. Meer flexibiliteit betekent dat er minder moet worden geïnvesteerd in de bevoorradingszekerheid, dus minder nood aan bijkomende productiecapaciteit. Die grotere efficiëntie zal zich vertalen in de tarieven, waarvan opnieuw de gebruikers profiteren. Tweede element is dat er dan minder nood is aan reservatie van bijkomende productiecapaciteit om het evenwicht op systeemniveau te garanderen. Elia raamt de residentiële en systeemimpact samen op ongeveer 400 miljoen euro per jaar over tien jaar. Voor meer details verwijst hij naar de recente Elia Group studie: *The Power of Flex*. Daarin staat ook een overzicht van de drempels die nog te slechten zijn op technisch, juridisch, regulatief vlak, qua datamanagement, opleiding, informatie enzovoort. De studie ontwaart drie grote pijlers. Allereerst dat de eindklant financieel voordeel moet hebben van zijn flexibel gebruik. Om dat te monitoren zijn digitale meters nodig, met toegang tot data voor de klanten maar ook voor de leveranciers van energiediensten die de data begrijpelijk kunnen leveren aan de klanten. Derde aspect zijn standaarden voor elektrische apparaten afgestemd op flexibele consumptie waardoor nieuwe apparaten altijd aangepast zijn om te communiceren met de diensten geleverd door de nieuwe leveranciers van energiediensten. Die standaardisatie is mogelijk via de verschillende federaties, maar er moet wel een prioriteit van worden gemaakt.

België is zeker geen koploper voor de uitrol van de digitale meter in Europa, hoewel Vlaanderen het heel wat beter doet dan Wallonië. Het is belangrijk te versnellen en niet te twijfelen. Dat is cruciaal voor de energietransitie.

4. Toelichting door de VREG

Maarten De Cuyper acht het goed dat de SERV, een partij die niet rechtstreeks betrokken is in het spanningsveld beleid, netbeheerder, regulator, zijn licht laat schijnen over deze kwestie. Dat betekent evenwel niet dat alle aspecten waar de raad vragen bij stelt, meteen on hold moeten worden gezet. Naar bepaalde punten is onterecht veel media-aandacht gegaan. De elektrificatie van het net wordt door niemand, ook de SERV niet, in vraag gesteld. Hij vraagt met aandrang eigenaars

van zonnepanelen niet opnieuw argumenten te geven om de deur gesloten te houden voor installateurs van Fluvius. Hij vraagt ook geen discussie meer te voeren over het nut van flexibiliteit, dat afdoende en uitgebreid aangetoond is. Wel is het nodig na te denken hoe de flexibiliteit zo kostenefficiënt mogelijk te maken. Een cruciale factor is alvast een snelle doorgedreven digitalisering van het net, maar ook een duidelijke rolverdeling tussen de netbeheerders.

De spreker zal eerst duiden hoe de regulator naar de netinvesteringen kijkt, en dus het toegelaten inkomen van Fluvius bepaalt. Dat is een van de belangrijkste bevoegdheden van de VREG. De SERV oppert daarvoor enkele denksporen. Hij zal de huidige aanpak toelichten, in volle voorbereiding van de nieuwe tariefmethodologie 2025-2028. Vriend en vijand erkennen dat het distributie- en lokaal transportnet tot de meest betrouwbare van Europa behoort. Over alles boven de 70 kV kan hij niets zeggen, maar ook daarover hoort hij weinig klachten. Tegelijk erkent iedereen dat de elektrificatie van de samenleving een immense uitdaging is voor het net en zijn beheerders. Die grote uitdagingen vragen om een bijsturing van de huidige reguleringsmethode. De VREG werkt daar, samen met Fluvius, als bevoorrechte gesprekspartner, volop aan. De focus ligt daarbij vooral op de financierbaarheid van de geplande investeringen, maar minder bij dividenden. Heel concreet is het vertrekpunt: kan er voldoende kapitaal aangetrokken worden om te doen wat moet? De tariefmethodologie zal enkele nieuwe aspecten bevatten waarvan de VREG denkt dat ze nuttig zijn, voordelig en in het algemeen belang.

Wat gedaan moet worden is beschreven in de tienjarige investeringsplannen van Fluvius. De VREG zal nogmaals de belangrijke rol van flexibiliteit belichten, maar ook duidelijk maken waarom hij van plan is om in de nieuwe tarieven zoveel mogelijk drempels weg te nemen voor ondersteunende flexdiensten, bijvoorbeeld opslagsystemen rechtstreeks aangesloten op het distributienet. Ten derde gaat de VREG in op de digitale meter. De VREG zal de gevraagde update van de kostenbatenanalyse zo snel mogelijk maken. De vorige studie van 2020 kwam uit op een positief saldo van bijna 1 miljard euro. Toen waren er 7000 gezinnen die gebruik maakten van Mijn Fluvius, vandaag zijn dat er 667.000. Het aantal stijgt dus snel, het draagvlak groeit. Ook de VREG heeft alvast een verkiezingsmemorandum waarin hij vraagt de versnelde uitrol van de digitale meters niet los te laten.

4.1. Tariefregulering

Pieterjan Renier geeft eerst wat meer uitleg over de tariefregulering. Het toegelaten inkomen van de elektriciteits- en aardgasdistributienetbeheerders voor het jaar 2024 is op te delen in een endogeen en een exogeen deel. Het endogene deel zijn de kosten waar de netbeheerders zelf over kunnen beslissen, voornamelijk de operationele kosten, de afschrijvingskosten van hun investeringen en de kosten voor het aantrekken van kapitaal volgens de door hen gekozen kapitaalstructuur. Het exogene deel bevat de kosten die ze niet kunnen beïnvloeden, zoals de kosten van de openbaredienstverplichtingen, opgelegd door de regelgeving, die de netbeheerder kan recupereren. Voor elektriciteit zijn er daarnaast ook nog de kosten voor het gebruik van het transmissienet van Elia, volgens de tarieven van de federale regulator. Voor elektriciteit is de verhouding endogeen/exogeen ongeveer 50-50 in 2024. Het totaalbedrag is ongeveer 1,8 miljard euro. Voor aardgasdistributie is het aandeel exogeen 5 procent en kost het geheel ongeveer 550 miljoen euro.

De spreker toont de hoogte van het toegelaten inkomen van de elektriciteitsdistributienetbeheerders voor de jaren 2021-2024, meer in het bijzonder de inkomsten voor endogene kosten. De VREG wil ervoor zorgen dat de tarieven de redelijke en efficiënte kosten weerspiegelen, zoals opgedragen in de tarifaire richtsnoeren in het Energiedecreet. Daarom werkt de regulator met een trendmethodiek. Bij de start van een nieuwe reguleringsperiode kijkt hij naar de werkelijke hoogte van de endogene kosten in de voorgaande jaren en de algemene evolutie van die kosten.

Op basis van die informatie worden de toegelaten inkomsten van de distributienet-beheerders in de volgende reguleringsperiode bepaald. Voor de huidige reguleringsperiode 2021-2024 keek de VREG dus terug naar de werkelijke kosten in de jaren 2015-2019. Bij de jaarlijkse vaststelling van de toegelaten inkomsten voor endogene kosten wordt ook rekening gehouden met andere factoren, zoals de inflatie. Die verklaart het minder vlakke verloop van de inkomsten tussen '21 en '24. Daarnaast zijn er andere factoren die de hoogte van het inkomen beïnvloeden, zoals de verplichte extra efficiëntieverbeteringen. Het plafond aan het toegelaten inkomen geeft netbeheerders een stimulans voor efficiëntie. Andere regulatoren passen die werkwijze vaak toe. Het idee erachter is dat die hogere efficiëntie op termijn leidt tot lagere nettarieven voor de klanten. Het zou niet correct zijn om louter te streven naar de laagste kosten. Soms staan de netbeheerders voor nieuwe investeringsgolven met nieuwe kosten. Ook een efficiënt werkende netbeheerder moet in staat blijven om een veilig en betrouwbaar net aan te leggen en uit te baten.

Het totale toegelaten inkomen voor elektriciteit in de periode 2017-2024 is relatief sterk gedaald, van bijna 2,6 miljard euro in 2017 naar 1,8 miljard in 2024. Dat is een daling van bijna 30 procent. Die is niet louter het gevolg van efficiëntiewinsten. Een belangrijke verklaring ligt in de evolutie van de exogene kosten. In de bijna afgelopen legislatuur is onder andere werk gemaakt van een afbouw van de kosten gerelateerd aan de openbardienstverplichtingen.

Het toegelaten inkomen vindt zijn weerslag in de nettarieven. De jaarlijkse nettarieven voor een gemiddeld gezin tussen 2017 en 2024 dalen vergelijkbaar met het toegelaten inkomen, namelijk ongeveer 30 procent. De stijging tussen 2023 en 2024 kwam voornamelijk door de inflatie en doordat de maatregelen om de energiefactuur te verlagen in de energiecrisisjaren 2022 en 2023 niet langer of minder doorwerken in 2024.

Voor het aantrekken van externe financiering, kapitaal of vreemd vermogen, is de rating van Fluvius door Moody's een belangrijke factor. Moody's kent aan Fluvius al enkele jaren een A3-rating toe. Het ratingbureau wijst op een aantal sterktes en zwaktes. Zo geniet Fluvius van een tweetrapsverhoging door zijn sterke link met de Vlaamse overheid. Ook zijn monopolieactiviteit wordt sterk gewaardeerd. Verder wordt ook het regulatief kader van de VREG als transparant en ondersteunend gekenmerkt. Als uitdagingen ziet Moody's voornamelijk de significante investeringsbehoeften in de komende jaren in combinatie met de hoge dividenduitkeringen. De tariefmethodologie zet Fluvius ook onder druk om een efficiënte bedrijfsvoering na te streven.

De VREG bereidt dus de nieuwe tariefperiode voor, en verwacht erover te beslissen tegen midden 2024. Binnenkort organiseert de VREG een consultatie om de voorstellen voor te leggen aan alle belanghebbenden. De VREG liet studies uitvoeren door externe partijen en door Fluvius en voerde zelf ook onderzoeken. De VREG overlegt tijdens de voorbereidingen vaak en regelmatig met Fluvius.

4.2. Investeringsplannen

4.2.1. Netinvesteringen en flexibiliteit

Het tweede onderdeel van de presentatie gaat over de investeringsplannen en de daaraan gekoppelde studies van de VREG. Aan de hand van een maatregelenpiramide, gehaald uit een Nederlandse studie, legt de spreker de VREG-visie over netinvesteringen en flexibiliteit uit. De basis van de piramide is een veilig, betrouwbaar en efficiënt net ontwikkelen en beheren. De distributienetbeheerder kan daarvoor preventieve en reactieve maatregelen nemen. De eerste preventieve maatregel, helemaal onderaan de piramide, is voldoende investeren in de net-

infrastructuur en de digitalisering ervan, maar ook in het dagelijkse operationele beheer. De distributienettarieven zijn de tweede vorm van preventieve maatregel. De tarieven geven een signaal aan de distributienetgebruiker over de impact van zijn gebruik van het net. Daarvoor is begin vorig jaar het capaciteitstarief ingevoerd.

Als die twee maatregelen niet helpen en er toch netproblemen ontstaan, kan de distributienetbeheerder reactieve maatregelen nemen, bijvoorbeeld een beroep doen op de flexibiliteit van zijn netgebruikers. Die kunnen dan aangesproken worden om op kritieke momenten, naargelang de door de netbeheerder gezochte oplossing, meer of minder af te nemen van of te injecteren in het lokale net. Het regelgevend kader voor flexibiliteit is in volle ontwikkeling en de implementatie ervan is bezig. De VREG heeft al verschillende adviezen verleend en beslissingen genomen om het flexibiliteitskader voor congestiebeheer mee vorm te geven. De regulator waakt erover dat Fluvius prioritair marktgebaseerd te werk gaat, zoals de regelgeving oplegt. Dat betekent dat netgebruikers hun flexibiliteit vrijwillig tegen een bepaalde prijs kunnen aanbieden, waaruit Fluvius vervolgens een keuze kan maken. Pas als dat geen soelaas biedt, mag technische flexibiliteit ingeroepen worden. Dat is de top van de piramide. Fluvius werkt aan een systeem om marktbedingen mogelijk te maken. De regulator moedigt hem aan om zo snel mogelijk de nodige stappen te zetten om tot een volledig operationeel marktsysteem te komen.

4.2.2. *Waarom flexibiliteit?*

Een goed kader voor flexibiliteit is belangrijk omdat de energietransitie volop aan de gang is: er zijn steeds meer zonnepanelen, windmolens, elektrische voertuigen en warmtepompen. Dat kan problemen geven in het elektriciteitsnet. Lokaal kunnen twee soorten problemen optreden: spanningsproblemen bij een te hoge injectie met uitvallende omvormers tot gevolg en stroomproblemen bij een te grote vraag waardoor de kabels overbelast raken. Op een grotere schaal creëert de energietransitie uitdagingen voor het behoud van het continue evenwicht tussen vraag en aanbod op het elektriciteitsnet, dat door Elia wordt gewaarborgd. Waarvoorheen de productie vooral de vraag volgde, is dit tegenwoordig steeds minder het geval. De vraag zal meer rekening moeten houden met de productie van de hernieuwbare energie. Netgebruikers met digitale meters en dynamische contracten dragen hier al toe bij. Netbeheerders moeten bij netproblemen een beroep kunnen doen op de flexibiliteit van de netgebruikers door hen te vragen om op die kritieke momenten meer of minder te injecteren of af te nemen. Zo kunnen de stromen op hun netten onder controle of in evenwicht gebracht worden. Aangezien flexibiliteit zowel door Elia als Fluvius kan worden ingezet, een vorm van competitie dus, vraagt de VREG de netbeheerders om inzake flexibiliteit samen te werken en naar een maatschappelijk optimum te streven.

4.2.3. *Verwachtingen versus realiteit*

Er wordt dus een sterke toename van het elektrische verbruik verwacht, voornamelijk door de elektrificatie van transport en verwarming. Hoewel er steeds meer zonnepanelen, elektrische voertuigen en windmolens zijn, is het een misperceptie dat een stijgende trend van het elektrische verbruik al ingezet is. Integendeel, sinds eind vorige eeuw is er in 2023 nooit eerder zo weinig elektriciteit verbruikt. Dat bleek recent nog uit cijfers die door Elia werden gepubliceerd. België staat daarmee niet alleen. Een gelijkaardige evolutie is er in andere landen, wat een grafiek van het Internationaal Energieagentschap aantoonst. Voor België gaat het om een afname van het elektriciteitsverbruik van ruim 6 procent in 2023 ten opzichte van 2022. Tegen 2026 verwacht het IEA dat het verbruik opnieuw het niveau van 2022 zal bereiken.

Die tegenstrijdigheid tussen de verwachtingen over de energietransitie en de realiteit blijkt ook in de data over de belasting van de koppelpunten tussen het net

van Fluvius en dat van Elia. Vanuit het Elia-net wordt via 270 koppelpunten het middenspanningsnet van het Vlaamse elektriciteitsdistributienet gevoed. Omgekeerd kan via deze koppelpunten elk overschot aan decentrale productie op een elektriciteitsdistributienet geïnjecteerd worden in het Elia-net. Uit de data blijkt een duidelijke dalende trend van het ogenblikkelijk afgenomen vermogen van het Elia-net (gelijktijdig op alle koppelpunten samen). De hoogste gelijktijdige afname daalt van 6,4 GW in het jaar 2007 tot 5,2 GW in het jaar 2023. Bij de hoogste ogenblikkelijke injectie vanuit het net van Fluvius naar dat van Elia, is de evolutie tegenovergesteld: elk jaar is er een hogere injectiepiek. Dat is het gevolg van een toename in decentrale productie: extra zonnepanelen en windmolens aangesloten op het distributienet. De hoogste gelijktijdige injectie is gestegen van ongeveer 18 MW tot 2 GW in 2023. De evolutie van de vermogens per uur, de hoogst waargenomen piek op dat uur in een bepaald jaar, kent een gelijkaardige evolutie.

De verklaring is het dalende elektriciteitsverbruik door de hoge prijzen. Er is ook een sterke toename in de plaatsing van zonnepanelen. Distributienetgebruikers met zonnepanelen in combinatie met een digitale meter worden bovendien gestimuleerd tot meer zelfverbruik om de energiefactuur te verlichten, bijvoorbeeld door een batterij te plaatsen. Naast toenemende decentrale productie is ook energie-efficiëntie, zoals ledverlichting, een reden voor de dalende belasting van de koppelpunten.

4.2.4. Taakstelling VREG ten aanzien van de tienjarige investeringsplannen

De VREG heeft tot taak de tienjarige investeringsplannen van de distributienetbeheerders en Elia voor het plaatselijk vervoernet goed te keuren. Vorig jaar gebeurde dat voor de eerste keer. De regulator koppelde daaraan een aantal voorwaarden. Zo vroeg hij Elia en Fluvius hun investeringsplannen beter op elkaar af te stemmen. Momenteel analyseert de VREG de investeringsplannen 2024-2033 en verwacht daarover een beslissing te nemen tegen eind maart. Fluvius heeft in zijn investeringsplannen voor elektriciteitsdistributie belangrijke bijkomende investeringen in het vooruitzicht gesteld. In aardgasdistributie wordt er steeds minder geïnvesteerd.

De evolutie van de netto-investeringen – de bruto-investeringen min wat de eindgebruiker onmiddellijk betaalt – in het distributienet over de periode 2006-2032, voor zowel elektriciteit als aardgas, inbegrepen de investeringen in digitale meters vanaf 2019 maar zonder de inflatie, bewijst dat de geplande investeringsgolf van Fluvius niet uitzonderlijk is. De investeringen voor de komende jaren komen qua grootteorde overeen met de investeringen in de jaren 2010-2013.

4.2.5. Rapport slimme netten

Enkele weken geleden publiceerde de VREG een rapport over de uitbouw van een slim netwerk door de distributienetbeheerders en de beheerder van het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit. De regulator onderzocht daarin onder meer waar in het net elementen werden ingebouwd voor monitoring en regeling vanop afstand. De netelementen op hogere spanningsniveaus kunnen al in zeer grote mate vanop afstand worden gemonitord en aangestuurd. De distributie- en klantcabines kunnen nog maar in beperkte mate vanop afstand worden gemonitord, namelijk 15 procent van alle distributiecabines en 9 procent van de klantcabines. De helft van de toegangspunten op het laagspanningsdistributienet heeft een digitale meter.

4.2.6. Studie capaciteit Vlaams laagspanningsdistributienet

Een tweede rapport waarvan de regulator vorig jaar een eerste versie heeft gepubliceerd, is een update van de studie over de impact van de energietransitie op het Vlaamse laagspanningsdistributienet, in samenwerking met het VEKA en Fluvius.

VITO doet als externe consultant de nodige analyses. Er zijn significante versterkingen van het net nodig, maar het beleid kan maatregelen nemen om investeringen uit te stellen of te verminderen, bijvoorbeeld het capaciteitstarief, flexibiliteit op laagspanning, elektrische voertuigen laden op middenspanning.

Flexibiliteit kan in twee richtingen gaan. Distributienetgebruikers kunnen het net ook zwaarder belasten dan normaal, omdat ze hun afname en/of injectie flexibel kunnen inzetten. Dat doen ze om andere redenen dan congestiebeheer op het laagspanningsnet, bijvoorbeeld op vraag van de transmissienetbeheerder. Als het bijvoorbeeld hard waait in de winter en de energieprijzen zijn negatief, kan Elia ervoor opteren om flexibiliteit aan te wenden om zijn net in evenwicht te houden. Als in een straat met heel wat elektrische voertuigen en warmtepompen de eindgebruikers allemaal hun elektrisch voertuig en warmtepomp maximaal beginnen laden, kan dat lokaal tot problemen leiden. Kortom, hoewel het helpt het transmissienet in evenwicht te houden, kan dat lokaal problemen geven. Daarom vraagt Elia de netbeheerders om samen ook inzake flexibiliteit naar een maatschappelijk optimum te streven.

4.3. Digitale meters

Voorts verwijst Pieterjan Renier naar de toelichting bij het VREG-memorandum, waarover de regulator bij eventuele vragen graag nog wat meer toelichting zal geven. Dat bevat een hoofdstuk over de digitale meters, met als basisboodschap de versnelde uitrol van de digitale meter niet los te laten. De regelmatige enquêtes bij duizend gezinnen laat zien dat de perceptie tegenover de digitale meter geleidelijk verbetert. Gezinnen die al een digitale meter hebben, staan er positiever tegenover. Een belangrijke vaststelling is wel dat veel gezinnen zich nog onvoldoende geïnformeerd voelen. Dat is een werk voor Fluvius, de leveranciers, het VEKA, het beleid en de VREG.

De eerste kosten-batenanalyse over de digitale meter, zowel voor aardgas als voor elektriciteit, dateert van meer dan vijftien jaar geleden. De meest recente kosten-batenanalyse gaf een positieve impact van bijna 1 miljard euro aan. Zoals recent gevraagd zal de VREG een update geven tegen einde maart. De spreker haalt uit de voorgaande analyses dat een snelle uitrol positiever is dan een langzame. De laatste update hield rekening met een versnelde uitrol in 2024 en de lagere rentevoeten. Factoren die de update van de kosten-batenanalyse positiever kunnen maken zijn onder meer de significant gestegen CO₂-prijs en energieprijzen, de toename van het aantal prosumenten, de synergie met de watermeter. Aan de andere kant wordt de kosten-batenanalyse negatief beïnvloed door het uitstel van de uitrol bij bestaande prosumenten en door de huidige hoge rentevoet. Daarnaast zal de VREG voor de kosten rekening houden met geüpdatete cijfers van Fluvius.

II. Bespreking

1. Vragen van de commissieleden

1.1. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz is grote voorstander van een geobjectiveerde wetenschappelijke analyse, een soort impactbureau. Voor hem mag de invloed van de SERV verder reiken dan vandaag. Dit rapport viel echter als een steen in een kikkerpoel. Volgens Fluvius zitten de berekeningen van de SERV er ver naast omdat de raad met bepaalde elementen geen rekening gehouden heeft. Op zich is dat niet erg, maar wel dat het in de pers voor de honderdste keer de foute perceptie creëert dat de digitale meter de baarljke duivel van de energietransitie is. Dat soort berichten is nefast voor de ontielijke pogingen om de voordelen van de digitale meter, voor de transitie, voor het klimaat, voor de consument, voor het net bekend te

maken. Het heeft opnieuw gezorgd voor een overbelasting van de helpdesks van Fluvius, van ombudsdiensten, van de mailbox van politici enzovoort.

Nochtans is objectivering nodig, onder meer om de politieke beslissingen te bepalen. Het is hem ook na deze hoorzitting niet duidelijk waarover er politieke beslissingen nodig zijn. De beslissing om de uitrol van de digitale meter los te koppelen van de tarifiering, om redenen van draagvlak, is tegengehouden op basis van juridische argumenten. Dan is er getemporiseerd, en is er flankerend beleid gekomen, onder meer premies voor zonnepanelen, die ondertussen gelukkig overbodig zijn.

Zijn klomp breekt als de VREG nu beweert dat het beleid impact heeft op de investeringskost via het capaciteitstarief. Het beleid heeft geprobeerd daarop te wegen, maar de regulator heeft dat afgeblokt met het argument dat het juridisch onder zijn bevoegdheid valt. Uiteraard is de politiek dan weer wel bevoegd voor het flankerende beleid: geld uitgeven waar de gaten vallen, waar mensen fors getroffen worden. Hij vraagt duidelijk te schetsen wat de rol van elke speler in het energiebeleid en de energietransitie is. Heel wat parlementairen, maar ook de fabrikanten van slimme toepassingen staan te springen voor flexibiliteit, maar er is Europese wetgeving voor op komst. Hij heeft niet de indruk dat er daar beleidsmatig iets stroopt.

Het is goed dat een adviesraad oog vraagt voor de financiering op lange termijn zodat politici, zeker met verkiezingen in aantocht, niet vastlopen op de korte termijn. Zowel Fluvius als de VREG bieden een beeld van de verschillende scenario's. Hij neemt aan dat er permanente monitoring is. Het lijkt hem dat de investeringskalender van Fluvius op koers zit. Klopt dat? Zo ja, begrijpt hij het advies van de SERV niet zo goed.

De VREG duwt op de vergoeding die Fluvius mag incasseren voor zijn diensten. Er is jarenlang gediscuteerd over de trendberekeningen. Fluvius is daar niet zo blij mee, maar blijkbaar is er een cohabitatie gevonden. Maar nu weerklinkt plots het woord dividend, dat echoot tot in de jaarlijkse begrotingen van gemeenten. Het dividend bedraagt 50 miljoen euro, een peulschil in vergelijking met de paar miljard euro investeringen. Dat schrappen geeft aan andere investeerders een nefaste boodschap. Hij begrijpt evenmin waarom de SERV ervoor pleit alle investeringen meteen in de nettarieven te verrekenen: 60 procent extra is politieke zelfmoord. Niemand wil dan nog weten van modern energiebeleid of toekomstgerichte transitie.

Over de taksen en dergelijke, gaat de overheid dan weer wel. Vlaanderen is die aan het afbouwen, onder meer de certificatenlast op de distributienettarieven. Dat gaat de goede kant op. De investeringsnoden in het net zijn groot, 3 miljard euro, maar zeker niet de enige uitdagingen van de Vlaamse overheid.

In essentie is een nettatarief de kost van de distributie, eventueel aangevuld met externe kosten zoals voor het klimaat, maar ook extra's voor wie verbruikt op drukke momenten enzovoort. Wat zou de precieze impact zijn van alle investeringen meteen in de nettarieven te pompen? Misschien is een maatschappelijke kosten-batenanalyse daarvan aangewezen. Kortom, hij heeft heel veel respect voor de SERV, maar dit rapport valt hem zwaar op de maag. Hij kan er weinig mee én het haalt het draagvlak waar zo moeizaam aan gebouwd is, stevig onderuit.

Wat de investeringen in Fluvius betreft, acht hij het misschien wel tijd om de kapitaalstructuur te herbekijken. Misschien is het niet meer van deze tijd dat steden en gemeenten een marktconforme kapitaalsvergoeding krijgen voor een investering van honderd jaar geleden, uiteraard hier en daar nadien nog wat aangevuld. Gemeenten hebben een zeker maatschappelijk belang, maar ook een beperktere lokale blik en willen zoveel mogelijk geld halen uit hun participatie. Misschien is het moment gekomen dat de Vlaamse overheid steden en gemeenten uitkoopt en zelf een strategische participatie neemt, al dan niet gecombineerd met privéinvesteringen zoals

bij Elia. Zo kunnen de nodige fondsen opgehaald worden zonder ze te moeten prefinancieren via de nettarieven. Kortom, hij is een parlamentslid van goede wil, maar is even het noorden kwijt hoe aan de kiezers uit te leggen dat de energietransitie een goede zaak is voor hun portemonnee.

1.2. Tussenkoms van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne heeft ook de invloed van het rapport op zijn mailbox ondervonden, niet alleen door het rapport op zich maar ook door het daaropvolgende mediadebat en door de felle reactie van de minister. Het klopt wel dat men allemaal een beetje als madame Soleil de toekomst moet voorspellen. De SERV stelt vragen bij de assumpties voor zonnepanelen en warmtepompen. De raad hanteert een lineair traject, in tegenstelling tot zowel de VREG als Fluvius. Kan een onafhankelijke studie duidelijkheid brengen?

De SERV pleit inzake aardgas voor een cleanere cut: een ruimtelijk gefaseerde afbouw, bindende plannen en een collectieve aanpak. Hoe ziet de raad dat concreet? Wie moet beslissen waar al dan niet de gasleiding wordt afgebouwd, de regulator, de netbeheerder, de lokale besturen, de overheid? Op basis van welke parameters? Hij begrijpt het pleidooi, maar het is niet evident. Dat Fluvius het net moet in stand houden tot de laatste bewoner van de wijk overgeschakeld is, is logisch voor een netbeheerder. Hoe zien de verschillende sprekers een snellere afbouw van de rol van aardgas?

De kosten-batenanalyse beoordeelt een gecombineerde uitrol van de digitale elektriciteits- en aardgasmeter. Klopt het dat de kosten en baten van digitale gasmeters en elektriciteitsmeters apart daar niet uit te halen zijn? De redenering van de SERV dat een versnelde afbouw van gas de zin van digitale gasmeters onder druk zet, houdt steek. De spreker heeft altijd begrepen dat vooral synergievoordelen spelen, zeker daar de helft van de meters tijdens andere saneringswerken vervangen worden. Wat is volgens Fluvius de opbrengst van de digitale gasmeter, dus van het schrappen van meteropnames aan huis?

De SERV beveelt logischerwijze aan de uitrol van de digitale elektriciteitsmeter voort te zetten, maar wil ook enkele modaliteiten bijsturen. Welke voorstellen hebben de SERV, de netbeheerder en de VREG daarover? Hem lijkt het logisch om sneller te gaan voor bepaalde klanten zoals bedrijven en prosumenten. Zien ze nog andere klantengroepen? Wat betekenen wijzigingen voor de contracten, onder meer op het vlak van schadevergoedingen? Is een 80 procent- of 100 procentuitrol aan de aannemers contractueel beloofd? Waarom wordt de 80 procentuitrol in 2024 niet gehaald? Betekent dat dan ook dat het doel van 100 procent, zoals gehandhaafd, niet gehaald wordt in 2029? Wat is de impact van de huidige vertraging?

Slechts een op vijf van de werken ondergronds, voor kabels, fiber enzovoort gebeurt in synergie. Hoewel dat een rol is voor Synductis, is het vooral Fluvius, gesteund door de lokale besturen die de kar trekt. Dat is geen toeval: dat de lokale besturen aandeelhouders zijn, verzekert goede contacten en lokale belangen en betrokkenheid. Waarom is het synergiepercentage zo laag? Hoe kan dat beter?

Het advies van de SERV over de 11 miljard investeringen en 10 miljard euro net-schulden, is het 'oplossen'. Hoe ziet de raad dat concreet? Er zijn geen twee landen in Europa waar de uitrol van de digitale meter zo erg uiteenloopt als Duitsland en België. Aan Elia vraagt hij meer informatie over de flexibiliteit in Duitsland, waar er ongeveer 3 procent digitale meters zijn. Wat zijn de Duitse beleidsintenties? Flexibiliteit op Belgisch niveau levert een miljard euro op. Heeft het achterblijven van Wallonië een impact op die baten? Wat is er nodig vanuit het Vlaamse beleid, de regulator en de netbeheerder opdat flexibiliteit effectief die maatschappelijke en economische winst kan opleveren? Zijn er in de plannen op distributieniveau

hinderpalen voor die winst? De VREG ziet een goede samenwerking tussen Elia en Fluvius als kritieke succesfactor. Ziet de regulator verbeterpunten op dat vlak? Over het aandeelhouderschap valt wel wat te zeggen, maar Vlaanderen als rechter en partij, regelgever en aandeelhouder, lijkt hem een foute constructie.

1.3. Tussenkoms van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy merkt dat Fluvius op onderbouwde wijze enkele belangrijke aspecten uit het SERV-advies weerlegt. Wat is de repliek van de SERV op die opmerkingen? Als de 80 procent pas eind 2025 gehaald wordt, door leverings-, aannemers- en veiligheidsproblemen, heeft Fluvius het recht een boete aan te rekenen. Zal het dat doen? Als het zelf de kosten van de vertraging draagt, is het de maatschappij die betaalt. Met welke factoren heeft de SERV rekening gehouden om te zeggen dat de digitale meter dubbel zo duur is? In de bijlage staat onder meer dat de retroactieve investeringspremies voor pv-installaties van 500 miljoen euro meegerekend worden in de kosten. Andere landen hebben die premie niet, waardoor vergelijken niet opgaat. Is de raad zeker dat de vergelijking met andere landen opgaat? Aan de VREG vraagt hij of een loutere herneming van de kosten-batenanalyse zinvol is.

Ook hij krijgt het financiële voordeel van de digitale meter moeilijk uitgelegd. Wordt er ook niet te veel in een bubbel geredeneerd: wie met de digitale meter kan werken versus een meerderheid die dat (nog) niet kan? Ook dit parlementslid ontkent de invloed van de politiek op het capaciteitstarief. Hij zou graag eens een overzicht hebben van de vragen van het parlement die de regulator niet inwilligde: een warmtepomptarief, een 'time of use'-tarief enzovoort. Zo lang dat laatste er niet is, valt het voordeel niet uit te leggen aan de doorsneeburger.

De gigantisch hoge prijzen van energie tijdens de crisis, hebben bij iedereen paniek veroorzaakt. Het enige wat de burger doen kon, was de temperatuur van de ketel laten verlagen, de thermostaat wat lager zetten, minder lang douchen,... Het was voor velen wachten op de eindfactuur om de impact te kennen. Wie een digitale meter heeft, kan onmiddellijk de gevolgen van zijn acties zien. Hijzelf heeft zijn gasverbruik met 35 procent doen dalen zonder één euro te investeren. Houdt de SERV in de kosten-batenanalyse rekening met dat directe voordeel? Wanneer zullen de VREG en Fluvius dat voordeel beter bekend maken?

Als het dividend afgeschaft wordt, zullen gemeenten misschien hun geld terugvragen. Dan zal Fluvius ondergekapitaliseerd zijn en geen investeringen meer kunnen doen. Voor de private kapitaalmarkt zal het percentage dat gemeenten krijgen, niet volstaan. Het gaat om een gereguleerd dividend, vastgelegd door Europa en gecontroleerd door de regulator. Wie zal de plaats van de gemeenten innemen en zal dat goedkoper zijn?

Komt er een aparte kosten-batenanalyse over de digitale gasmeter? Het uitgangspunt dat iedereen snel zal overschakelen op elektrische toepassingen, is volgens de spreker niet correct. Fluvius doet dan wel enkel onderhoudsinvesteringen, maar gas zal nog lang nodig zijn. De eerste opdracht is energie-efficiëntie.

Naast de eeuwige tegenstanders, zijn ook eigenaars van zonnepanelen die nog een terugdraaiende teller hebben, tegen de digitale meters. De vorige regering heeft beslist digitale meters te plaatsen, maar die gedurende een bepaalde periode terugdraaiend te laten. Door een interventie van de regulator bij het Grondwettelijk Hof, is dat onmogelijk gemaakt. Vlaanderen heeft toen beslist 500 miljoen euro te investeren, niet ingerekend in het tarief, dus grotendeels met eigen middelen van het Energiefonds. Wie van de oude prosumenten tijdig beslist toch een digitale meter te laten plaatsen, heeft nog altijd recht op die premie. Waar blijft de communicatie daarover? Waarom is dat niet vermeld in het SERV-advies?

Ondertussen heeft 50 procent van de huishoudens een digitale meter. De markt van de slimme toepassingen en de sturingsapps geraakt moeilijk van de grond, omdat het tarief er niet op aansluit. Wanneer komt het 'time of use'-tarief er?

1.4. Tussenkomen van Bruno Tobback

Bruno Tobback is het ermee eens dat het net moet vooruitlopen op andere evoluties. Het systeem is maar zo sterk als de zwakste schakel. Er zijn heel wat scenario's, de SERV hanteert een lineaire stijging. Is het discussiepunt niet eerder hoeveel investeringen er doorgeschoven worden naar later en hoeveel toepassingen van nieuwe technologie in die tijd dreigen gemist te worden? Als het net pas later versterkt wordt, kan het in tussentijd bepaalde toepassingen gewoon niet aan, meer zonnepanelen of warmtepompen of bepaalde bedrijfsontwikkelingen in bepaalde regio's. Op welk scenario baseren de verschillende sprekers zich? Is er geen consensusscenario mogelijk? Fluvius heeft het over een noregretscenario, wat een risico op overinvestering inhoudt. Het parlementslid heeft de indruk dat momenteel het omgekeerde zich voordoet: het risico op onderinvestering. Te weinig of te traag investeren, ontnemt Vlaanderen kansen, onder meer op meer hernieuwbare energie en flexibiliteit, en drijft dus prijzen op.

Scenario's zijn sowieso beperkt valabel omdat de evolutie van de diverse factoren, elektrische voertuigen, warmtepompen, afhankelijkheid van renovatiegraad enzovoort moeilijk te voorspellen is. Is er een scenario waarin trager investeren ook beter is? Als trager sowieso slechter is, is er geen noregret drempel, dan is 100 procent altijd beter, zij het dat er operationele bezwaren kunnen zijn.

Investeringen meteen doorrekenen in de tarieven zoals de SERV voorstelt, is inderdaad niet het meest aantrekkelijke om aan de bevolking uit te leggen. Zijn er andere keuzes dan die doorrekening in de factuur van de burger van wat als maatschappelijk noodzakelijke investeringen worden beschouwd, voor transitie, voor betaalbaarheid, voor duurzaamheid, voor economie enzovoort? Zo ja, welke? Dat zal trouwens meebepalen welke investeerders kunnen worden aangetrokken.

Aan Fluvius vraagt hij hoe robuust de vorige scenario's gebleken zijn. Remt gebrek aan netcapaciteit vandaag al investeringen van derden af, ook van burgers bij het installeren van zonnepanelen bijvoorbeeld? In bijna alle gevallen worden nu blijkbaar digitale gas-, elektriciteits- en watermeters gelijktijdig geïnstalleerd. Bij hem thuis zijn elektriciteitsmeter en gasmeter apart geplaatst, een digitale watermeter nog niet. Van een digitale watermeter ziet hij trouwens totaal het voordeel niet in.

Aan de VREG en Fluvius vraagt hij of het verstandig is overall gasmeters te plaatsen. Sommigen zullen nog lang gas nodig hebben, anderen zullen heel snel geen gas meer gebruiken, bijvoorbeeld door plaatsing van een warmtepomp. Voor de meeste mensen is het voordeel van de digitale elektriciteitsmeter vooralsnog theoretisch, maar het is er. Ook voor algemene voordelen zoals flexibiliteit zijn ze nodig. Voor digitale gasmeters is het enige voordeel dat er geen meteropnemers meer moeten langskomen, winst voor Fluvius dus. Gaslevering is niet intermitterend, de prijzen variëren niet doorheen de dag, flexibiliteit is niet mogelijk. Voor de klant doet de digitale meter net zoveel als de vorige, die doorgaans nog goed werkte. Eens de klant overschakelt, is de gasmeter nutteloos, terwijl de maatschappij er wel voor betaald heeft. Dat is een zeer pertinente opmerking van de SERV. Hij vraagt uit te leggen waarom de digitale gasmeter nodig is en wat het voordeel is voor de burger, die dan ook nog eens de boodschap krijgt dat de kost versneld in de factuur zal worden doorgerekend.

Hij vindt het moedig dat de VREG toegeeft dat hij volgens Moody's een uitdaging is voor de kredietwaardigheid van Fluvius, dus voor de factuur van de burgers. Dat betekent dat volgens het ratingbureau beslissingen van de regulator de kosten van

Fluvius dreigen op te voeren. Hoe zal de VREG dat potentieel negatief effect vermijden? Hoe groot is volgens de regulator het risico op onderinvesteringen? Hoe snel kan er geschakeld worden? Het aantal uren met lage prijzen en de hernieuwbare energieproductie neemt toe, dus ook de potentieel beschikbare zo goed als gratis elektriciteit. Als die niet kan worden geabsorbeerd en verdeeld, gaat een groot voordeel van de digitalisering en de elektrificatie verloren. Hoe zeker is het dat het net met de huidige geplande investeringen de potentiële winsten voor de burgers kan absorberen en dat men niet bezig is met het maken van regels die meer kosten dan opbrengen? Besparen op kabels, maar hogere elektriciteitsrekeningen zijn negatief voor de burgers. Dat algemene verhaal wordt te weinig gebracht. De burger krijgt ook te weinig te horen dat het voordeel van de digitale meter vooralsnog beperkt is, evenmin welke maatregelen genomen worden opdat ze er wel nut van hebben, met frustraties tot gevolg.

2. Replieken door de sprekers

2.1. Repliek van de SERV

Annemie Bollen ontkracht eerst een aantal misvattingen. De SERV heeft niet gepleit om álle investeringen sneller te verrekenen in de tarieven, en evenmin om dividenden niet meer aan gemeenten uit te keren. De raad heeft gewoon financieringsproblemen willen aankaarten en het gamma aan oplossingen opgesomd, zonder een keuze te maken of een voorkeursoptie naar voren te schuiven. De raad heeft ook gevraagd om combinaties van opties te bekijken. De SERV heeft voorts de vraag om in een betere onderbouwing te voorzien onderbouwd. Hij heeft geen kosten-batenanalyse gemaakt, maar alleen gewezen op feiten en gegevens, van Fluvius en van elders, die aangeven dat de omstandigheden nu veranderd zijn. Dat maakt dat sommige gegevens waarop de vorige kosten-batenanalyse van 2020 gebaseerd is, nu waarschijnlijk niet meer gelden. Gezien de omvang van de investering zijn een goede opvolging van de kosten en een nieuwe kosten-batenanalyse dus aangewezen. In de kosten-batenanalyse 2020 zei de VREG zelf dat de inschatting van de kosten en de baten onzeker was en moest worden opgevolgd. De cijfers die de SERV verzamelde, zijn louter indicaties en moeten ook zo geïnterpreteerd worden.

De SERV baseerde de kostengegevens over digitale meters op cijfers van Fluvius. Fluvius heeft zelf in zijn investors presentation en in de investeringsplannen die kosten, inclusief de saneringskosten, op een consistente manier toegewezen aan de digitemeteruitrol zelf. In de kosten-batenanalyse en de cijfers die Fluvius hier nu presenteert, zijn de saneringskosten eruit gehaald. Er is dus geen sprake van een fout maar van een andere voorstelling van feiten. De saneringskosten moeten sowieso betaald worden. Over de vraag of die saneringskosten al dan niet toegewezen worden aan de uitrol van de digitale meter valt te discussiëren. De hamvraag is of de saneringen zonder plaatsing van de digitale meters zouden gebeuren en of ze voor alle gasaansluitingen in een afbouwscenario nog nodig zijn.

Net ook om juist te kunnen vergelijken met de kosten en de baten in andere landen, vraagt de raad een actualisatie van de kosten-batenanalyse. Zo worden in buitenlandse analyses de versnelde afschrijvingen van de bestaande meters wel in rekening gebracht, in de Vlaamse niet. De compensatiepremie voor de terugdraaiende teller heeft de SERV niet meegerekend in de 3 miljard euro. Die 3 miljard kosten zijn gebaseerd op cijfers uit de investors presentation die het had over 2,4 miljard euro aan CAPEX-kosten, dus zonder opex, financiële of andere kosten, wat laat vermoeden dat de totale kost tussen de 2,5 en 3 miljard euro ligt, saneringskosten inbegrepen. Daaruit heeft de SERV dan de kost per gezin berekend. De raad heeft gezegd dat het dubbel zo duur 'lijkt', maar dat het nader moet worden bekeken in een nieuwe kosten-batenanalyse en vergeleken worden met de evoluties in andere landen. Er kunnen bovendien goede redenen zijn waarom de kosten en de baten elders anders zijn.

De SERV heeft voorts verschillende opties gegeven voor de financiering, zonder de ultieme oplossing naar voren te schuiven. Daarvoor ontbreekt het hem aan informatie en impactscenario's. De raad heeft vooral een aanzet voor discussie willen geven.

De SERV heeft inderdaad gevraagd na te gaan of de huidige investeringsplannen Vlaanderen wel klaar maken voor de 2050-doelen. De raad vraagt om de bottom-upbenadering van Fluvius te combineren met een top-downbenadering startende vanuit een Vlaamse vertaling van die 2050-doelen. Ook suggereert de raad na te gaan of de inspanningen evenwichtig over de decennia verdeeld worden, vooral omdat er aanwijzingen zijn dat de arbeidskrapte in de jaren 30 en 40 groter zal zijn, maar ook dat de koperkosten kunnen stijgen. De SERV pleit niet voor een lineair traject, maar vraagt ook hier de verschillende scenario's te bekijken, en om met verschillende overwegingen rekening te houden om een ideaal pad te kiezen. Nu lijkt Fluvius van een uitgezakte curve uit te gaan, maar daar kunnen goede redenen voor zijn. De SERV heeft er geen zicht op of het huidige pad zorgt voor problemen op het terrein. Zijn er hernieuwbare energie-installaties die niet kunnen aansluiten of elektrificatieprojecten van bedrijven die niet kunnen doorgaan omdat de netcapaciteit ontoereikend is? Een beter zicht op de wachtlijst en de locaties is noodzakelijk om te bepalen of de investeringen inderdaad snel genoeg gaan, maar ook of er afdoend geïnvesteerd wordt.

De discussie over de scenario's rond elektrificatie en hernieuwbare energie is triviaal, omdat bijstelling van de investeringsplannen aan de veranderende inzichten altijd mogelijk is. De investeringsplannen betonneren de investeringen niet. Veranderingen in aannames kunnen eventueel wel zorgen voor een gemiste synergie met andere infrastructuurwerken.

Naast een doorrekening in de tarieven, is ook financiering op de Vlaamse begroting een mogelijkheid, zoals het in andere landen gebeurt. Hetzelfde geldt voor versnelde gasnetafschrijvingen. Die zijn immers het gevolg van een beleidsbeslissing om van gas af te stappen. In andere landen worden er bijvoorbeeld, als nettakken uitgefaseerd worden, vergoedingen gegeven aan gasnetklanten om over te schakelen of vergoedingen aan beheerders om die takken af te schakelen. Ook voor de sanering van oude gasinfrastructuur kunnen er bijvoorbeeld kosten worden verrekend op de begroting.

Bij doorrekening van tarieven is er eveneens variatie mogelijk in verrekening tussen de klantengroepen en tussen de generaties. Ook daar heeft de SERV alleen gevraagd goed na te denken zonder een keuze te maken. Over de synergie heeft de SERV weinig data gevonden, een op vijf is een ruw cijfer. De SERV heeft geprobeerd via GIPOD informatie te krijgen over hoeveel werken in synergie gebeuren, maar krijgt geen toegang tot die data. In de jaarverslagen van bijvoorbeeld Synductis staat daarover weinig informatie. Infrastructuurplanning in Vlaanderen wordt niet gecoördineerd, maar er wordt evenmin geïntegreerd over gerapporteerd, ook niet op Belgisch niveau. Een goede planning van iets dat zo cruciaal is als infrastructuur is een belangrijk aandachtspunt. Synergie is nodig om kosten te besparen maar ook om de aard van de investeringen op elkaar af te stemmen. De SERV ziet nog wel wat werk voor een goede planning, coördinatie en opvolging. De raad heeft ook hier de bestaande data aangegrepen om het gebrek aan betere data aan te kaarten.

Op de kritiek dat de Vlaamse overheid weinig concrete aanbevelingen kan halen uit het advies, verwijst de spreker naar de diverse aanbevelingen, aangeduid met icoontjes van de Vlaamse leeuw die op diverse plaatsen staan. Die waren divers en gingen onder andere over een decretaal kader voor de afbouw van de gasnetten, het 2050-perspectief, een kader voor collectieve projecten, informatieverzameling. Kortom, het advies bevat heel wat kapstokken voor collectieve actie van de diverse

actoren. De raad heeft in geen geval de energietransitie in vraag gesteld, maar in tegendeel pleit voor meer energiebesparing, digitalisering enzovoort.

Ook over wie zou moeten beslissen welke gasnetten uit dienst worden genomen of afgebouwd, heeft de raad geen uitspraak gedaan. Hij heeft enkel gevraagd een 2050-perspectief te maken. Informatie van Fluvius over de staat van de gasnetten, maar ook over de staat van de elektriciteitsnetten kan een indicatie zijn waar gasnetinvesteringen kunnen worden vermeden onder meer als de elektriciteitsnetten er sterk genoeg zijn om versneld te elektrificeren. Informatie over de staat van de netten kan zo een driver worden voor ruimtelijke fasering, voor afbouw van gasnetten, voor renovaties en omschakeling in het gebouwenpark. Die informatie hebben ook lokale besturen nodig om hun collectieve projecten te plannen om zo bijvoorbeeld in te zetten op een snellere renovatie van bepaalde wijken.

2.2. Repliek van Fluvius

Frank Vanbrabant verwijst opnieuw naar het brede stakeholderoverleg waarop de prognoses van Fluvius gebaseerd zijn. Het geheel wordt continu gemonitord met de juiste partners om ervoor te zorgen dat de netten tijdig klaar zijn voor de ontwikkelingen. Het investeringsplan is nu nog jaarlijks, binnenkort misschien tweejaarlijks. Op vraag van het VEKA is het vermogen voor pv opgetrokken van 600 MW naar 1 GW. Omdat er meer dossiers worden ingediend, zijn ook voor windenergie de vermogens opgetrokken. Waar er voorheen nog van uitgegaan werd dat er ook vrachtwagens op waterstof zouden rijden, is dat nu meer elektrificatie.

Het klopt dat er altijd sneller kan worden geïnvesteerd maar dat raakt dan aan het evenwicht tariefimpact/investering. Het is zaak zo snel te gaan als nodig maar niet veel sneller. Ook de capaciteit van aannemers, materiaal, geld is niet onbeperkt. Fluvius denkt dat de huidige aanpak redelijk verstandig is.

Een cleanere cut van gas of in zones afschakelen is vandaag moeilijk. Daarvoor is er flankerend beleid nodig. Als er zones zonder gas komen te zitten, moeten mensen ondersteund worden om te renoveren, om over te schakelen. Als netbeheerder kan Fluvius daar niet over beslissen, maar het werkt mee met elke beslissing die het beleid daarover neemt. Zonder flankerende maatregelen, zal het gasnet langzaam uitdoven en niet georganiseerd afgebouwd worden.

Hoeveel het schrappen van meteropnames gas aan huis opbrengt, weet de spreker niet. Hij verwijst naar de kosten-batenanalyse waar dat zeker een factor in is. Fluvius heeft al voor de aankoop van 90 procent van de digitale meters en voor de plaatsing van 80 procent contracten afgesloten. Daarvoor gelden de wettelijke schadevergoedingen, maar in functie van de beslissingen zal Fluvius onderhandelen om die gevolgen zoveel mogelijk te mitigeren.

Fluvius zal de 80 procent niet halen eind 2024 om een aantal redenen. Tijdens de coronapandemie kon er enkele weken niet binnenshuis gewerkt worden. Voorts waren er leveringsproblemen onder meer door de heropleving na corona maar ook door de oorlog in Oekraïne en de problemen met de chips. Het arrest van het Grondwettelijk Hof heeft ook een grote impact gehad, met veel weigeringen tot gevolg. De belangrijkste reden blijft evenwel dat er controles ingevoerd zijn om de snelheid op een tempo te brengen waarbij kwaliteit en veiligheid van de installatie voor 100 procent kunnen worden gegarandeerd.

Voor de extra investeringen in functie van de energietransitie, plant Fluvius gedetailleerde plannen op straatniveau. Voor 114 gemeenten zijn die al klaar, de rest volgt in de loop van dit jaar. Fluvius overlegt dan met de gemeenten, de watermaatschappijen, enzovoort om de werken af te stemmen, wat goed loopt. Het vergt wel arbeidsintensief bilateraal overleg, want er zijn geen algemene overlegssystemen.

Met de telecomsector zijn afspraken moeilijker. Die bedrijven hebben een eigen agenda en weigeren zich aan te passen.

De 'time of use'-studie wordt binnenkort gepubliceerd. Op de website staat voldoende informatie over de retroactieve investeringspremie. Voorts benadrukt hij dat het dividend aan de gemeenten een rendement is op geïnvesteerd kapitaal, een billijke vergoeding aan aandeelhouders en in geen geval een cadeau uit de energiefactuur.

Tot vandaag heeft Fluvius op distributieniveau geen voorbeelden van een gebrek aan netcapaciteit dat investeringen afremt. Wel staan de doorlooptijden om verzwaringen te doen en aan te sluiten onder druk door de toevloed van vragen, maar niet door gebrek aan netcapaciteit. Voor de ontvangstcapaciteit bekijkt Fluvius met Elia de manier waarop het best omgegaan wordt met enkele cruciale punten. Soms volstaan tijdelijke maatregelen tot de investering kan worden gedaan om wat vaak bedrijven zijn aan te sluiten.

Een uitvallende omvormer is een pv-installatie die uitvalt op momenten van weinig verbruik en hoge productie. De uitval wordt dus veroorzaakt door een spanningsprobleem. Voor Vlaanderen zijn daar geen cijfers over, maar Europese cijfers stellen dat het gebeurt in 3 tot 5 procent van de totale jaartijd. De energie is op dat moment nul euro waard: veel productie en geen verbruik dus. Fluvius doet er alles aan om die energie toch op het net te krijgen, maar zoals ook in het memorandum staat, is het misschien de moeite waard te overwegen of dat wel verstandig is. Dit is dus geen probleem van netcapaciteit. Het is beter dit structureel op te lossen tijdens andere werken, dan telkens apart bij de klant waar zich het probleem stelt. Het is trouwens procentueel gezien een miniprobleem.

Het gecombineerd plaatsen van de meters is een streefdoel. Om diverse redenen lukt dat niet altijd. Het gecombineerd plaatsen van watermeters gebeurt maar structureel sinds de tweede helft van 2023. Eerst was er een pilootproject. Ook dat lukt niet altijd, onder meer wegens verschil in data. Zo zijn de klanten niet altijd onder dezelfde naam geregistreerd. Gezamenlijke plaatsing gebeurt in 60 procent van de gevallen, het doel is dat op 70 procent te krijgen.

Een digitale gasmeter plaatsen als een klant enkele jaren later overschakelt op een warmtepomp, is inderdaad niet verstandig. Fluvius voert evenwel het beleid uit dat zegt dat 100 procent van de gasmeters moet worden vervangen. Zo lang dat het geval is, heeft het geen zin naar de plannen van de klant te informeren, als deze die zelf al zou kennen.

Niet langer gasopmetingen aan huis doen is een klein voordeel, het monitoren van het verbruik en aan de hand daarvan besparen is het belangrijkste voordeel. Dat zal meegenomen worden in de kosten-batenanalyse. De voordelen zijn daarin per actor opgesplitst. De actor netbeheerder is de partij die massaal verlies lijdt bij de uitrol van de digitale meters. De gasnetten moeten nog 25 tot 30 jaar onderhouden worden. Veiligheid en betrouwbaarheid moeten verzekerd blijven. Dus saneringen van gasleidingen zijn zeker nodig.

2.3. Repliek van Elia Transmission Belgium

Frédéric Dunon is het ermee eens dat te traag investeren een groter risico inhoudt dan te snel. Zeker omdat Elia-investeringen slechts voor 3 tot 4 procent op de factuur van de eindklant wegen. Het kan een groot verschil maken voor de toegang tot hernieuwbare energie en dus energie met een lage marginale kost. Elia kan zich aanpassen aan plannen, maar beslissingen als over Ventilus nemen nu te veel tijd in beslag. Hij suggereert na te gaan hoe dat sneller kan. Op korte termijn zijn de meeste ontwikkelingen duidelijk, op langere termijn minder, maar dat raakt eerder

aan federale bevoegdheden. Weten wat de geplande energiemix van België over tien jaar is, is voor Elia cruciaal om het volgende ontwikkelingsplan voor te bereiden.

Momenteel ziet Elia geen risico op blokkering van bepaalde industrie door een gebrek aan netcapaciteit, zoals in Nederland het geval is. Wel zijn er voor bepaalde gevallen tussenoplossingen gevonden, hoewel die niet altijd optimaal zijn. Net om transparantie te geven aan alle actoren, heeft Elia de hosting capacity maps ontwikkeld. In de groene zones zijn er geen problemen, op plaatsen waar er meer oranje of rood is, is het hoog tijd om geplande elektrificatieprojecten, ook van de industrie, te melden zodat Elia daar rekening mee kan houden en eventueel bepaalde investeringsplannen kan herbekijken.

Elia brengt samen met Fluvius en Fluxys industriële clusters in kaart, onder meer de sectoren die veel gas gebruiken. De kans is immers groot dat die over enkele jaren tot vier keer meer elektriciteit zullen gebruiken. Dergelijke analyses vergen een gestructureerde aanpak waar lokale en regionale overheden een rol in kunnen spelen, minstens als sponsor maar ook als controleur van de resultaten.

In Wallonië heeft minister Philippe Henry in 2023 beslist om tegen 2029 naar 80 procent te gaan. Elia houdt dus rekening met de 100 procent voor Vlaanderen en 80 procent voor Wallonië. Duitsland gaat niet sneller dan België. Voor inspiratie is het beter te kijken naar het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Frankrijk. Tussen 5 en 10 procent van de zogenaamde Duitse relevante gebruikers, dus die met veel flexibiliteit, is uitgerust met een digitale meter. In januari is er wel beslist om de roll-out te versnellen om 100 procent te bereiken tegen 2030. In het Verenigd Koninkrijk is er bijvoorbeeld de mogelijkheid om deel te nemen aan het evenwicht van het net met tot 300 MW gedecentraliseerde afzet. De reden is dat ze soepeler zijn op het vlak van metervereisten waardoor ook commerciële meters kunnen worden gebruikt om deel te nemen aan diensten van de netbeheerders. Dat is een vraag die ook hier moet worden gesteld: zijn er altijd gereguleerde meters nodig die zeer nauwkeurig zijn, of kunnen ook minder nauwkeurige meters dienstig zijn in een goed systeembeheer?

Fluvius en Elia gaan inderdaad na hoe hun samenwerking te versterken om ervoor te zorgen dat alles in lijn is. Zo worden sinds de opmerking van de VREG bij de goedkeuring van het laatste ontwikkelingsplan, de verschillende hypothesen over de evolutie van elektrische mobiliteit en verwarming op elkaar afgestemd. Elia is ook van plan samen met Fluvius en de andere netbeheerders een nieuwe pad te starten voor structurele samenwerking voor systeemdiensten. In dat kader zal allicht ook een betere samenwerking voor congestiemanagement bekeken worden.

Marktpartijen vinden de Belgische markten niet aantrekkelijk wegens te klein en te complex en met te veel verschillen tussen de regio's. Meer harmonisatie tussen de regio's is het kernpunt om de flexibiliteitsmarkt te stimuleren. Daar roept hij de VREG en de regionale overheden toe op.

2.4. Repliek van de VREG

Maarten De Cuyper heeft ook gevloekt, niet toen hij het SERV-rapport doornam, wel toen hij zag hoe erover werd bericht in de media. Uiteraard kan er gepraat worden over de rol van elke partner, beleid, regulator, netbeheerder, gemeenten, maar sowieso moeten alle partijen hun communicatie verzorgen en niet allemaal iets anders vertellen. De voordelen van de digitale meter zijn inderdaad niet zo gemakkelijk uit te leggen. Er kan niet van elke burger verlangd worden dat hij zelf poorten opent of zo, daarvoor wordt gerekend op slimme tools van softwareontwikkelaars. Net daarom zijn snelle digitalisering en open data zo wezenlijk.

Pieterjan Renier is blij te horen dat zowel Fluvius als Elia werk zullen maken van meer samenwerking. De regulator heeft daar ook toe opgeroepen: meer samenwerking voor investeringsplannen, voor de scenario's, voor flexibiliteit. De ruimtelijk gefaseerde afbouw van aardgasnetten komt ook aan bod in het memorandum. Ook de VREG acht het verstandig daar een regisseur voor aan te stellen. De regulator denkt daarvoor aan de administratie, niet aan zichzelf of aan Fluvius. Dat is dan aan de volgende regering. Voor meer inspiratie verwijst de spreker naar dat memorandum.

Tegen 31 maart 2024 zal de VREG een update maken van de kosten-batenanalyse. Het model dat al lang gebruikt wordt, bestudeert de aardgas- en elektriciteitsmeters samen. Zo dat binnen dit korte tijdsbestek mogelijk is, zal de regulator gescheiden informatie leveren. In de huidige geïntegreerde kosten-batenanalyse zitten wel de synergie- en aardgasbesparingen. De stijgende prijzen van CO2 en aardgas beïnvloeden inderdaad de baten.

Voor de uitrol van de digitale meter is een goede communicatie wezenlijk. Het is aan het beleid, de VREG, de netbeheerders, de leveranciers samen, om de burger van het belang ervan te overtuigen. Dat is een geleidelijk proces dat nog wel enige tijd in beslag zal nemen.

De VREG heeft al boetes opgelegd, maar daar gaat een uitgebreid traject van hoorzittingen, motiveringen enzovoort aan vooraf. Als het doel van 80 procent niet gehaald wordt, zal de regulator de redenen analyseren en de regelgeving toepassen. De studie over een 'time of use'-tarief zal binnenkort verspreid worden, waarna de vervolgstappen zullen worden bekeken.

Het risico op onderinvesteringen is er altijd, zo bewijst Nederland. De VREG probeert ervoor te zorgen dat er in elke trap van de investerings- en flexibiliteitspiramide voldoende geïnvesteerd wordt, met aan de basis de netinfrastructuur en de digitalisering ervan en net daarboven capaciteitstarieven en dynamische prijzen. Nederland bewijst dat dat niet volstaat, dus is een volgend niveau de investeringen in marktgebaseerde flexibiliteit, zodat de netbeheerder bijvoorbeeld een bedrijf, kan vragen minder af te nemen, in ruil voor een vergoeding, uiteraard zonder dat dat problemen veroorzaakt bij een andere netbeheerder. Als dat allemaal niet werkt, is technische flexibiliteit, zijnde afsluiting waaraan er een vergoeding gekoppeld is, de laatste trap. Op elk van die niveaus wordt hard gewerkt: door de VREG voor tariefregulering en technische reglementen, door het beleid voor de regelgevende basis onder meer voor flexibiliteit, door de netbeheerder met zijn tienjarige investeringsplannen. Ook hier is een goede samenwerking wezenlijk. Niemand kan echter garanderen dat er nooit problemen zullen zijn.

3. Aanvullende vragen en antwoorden

Andries Gryffroy vond de opmerking van Elia over de bevoegdheidsverdeling niet helemaal pluis. Hij wacht op het rapport over time of use, maar wijst op de parlementaire vraag om de zaak simpel te houden, zoals in Frankrijk of Spanje waar er tijdsblokken zijn met goedkopere netkosten.

Het parlement gaat ervan uit dat een rapport van de SERV altijd neutraal is en een zekere autoriteit uitstraalt. Op pagina 32 van het rapport van de SERV leest hij wel degelijk over een beperking van dividenden. De raad zegt wel dan dat de digitale meter dubbel zo duur 'lijkt', maar illustreert dat met heel concrete cijfers. De vraag om actualisatie steunt hij, maar hij weet niet wat de betekenis van het rapport is als zoveel onduidelijk is en het enkel bedoeld is als een aanzet tot discussie. Hebben de regulator, de SERV en Fluvius vooraf overlegd om cijfers te checken? Zo ja, zijn ze het eens geworden? Zo niet, zou het dan niet verstandig zijn dat voortaan te doen

vooraleer een advies, zelfs eenzijdig, uit te brengen? Uit de antwoorden blijkt duidelijk dat Fluvius niet akkoord gaat met de cijfers van de SERV en omgekeerd.

Bruno Tobback vraagt of de uitrol van de digitale meters in het begin dan te snel ging en de veiligheid niet gegarandeerd was. Als dat niet het geval was, wat is er dan veranderd waardoor de uitrol nu trager moet? Een kosten-batenanalyse voor de gasmeter apart is blijkbaar niet aan de orde. Fluvius zegt alleen dat de 100 procent uitrol bij besluit van de Vlaamse Regering verplicht is, hoewel het er blijkbaar geen voorstander van is. Des te bizarder is dat de minister op het moment van de publicatie van het SERV-rapport zelf stormliep tegen de digitale meters.

Er is dus geen aparte kosten-batenanalyse voor de gasmeters, en het enige voordeel voor de burger is dat hij zijn verbruik kan volgen. Dat kon al met de andere meter. Iedereen weet ook zonder digitale meter dat de verwarming lager zetten, tot een lager verbruik leidt. De Vlaamse Regering kan morgen beslissen om die niet langer te verplichten en Fluvius zou daar blijkbaar niet kwaad om zijn. Ze zou trouwens de steun van dit parlementslid krijgen.

Hij vindt het helemaal niet onpluis om te verwijzen naar de complexe situatie in België. Of de investeringen onder één overheid moeten worden gebracht, is een ideologische discussie, maar voor de meesten, de investeerders, de uitvoerders, de burgers en bedrijven, zou het gemakkelijker zijn als alle violen gestemd waren. Nu hanteert iedereen eigen scenario's, eigen voorspellingen. Hier en daar is er overleg, maar een coherent investeringsplan voor alle niveaus met een coherente uitrol van de voordelen voor ieder van de betrokkenen en helderheid voor investeerders, is er blijkbaar niet. Of dat nu ligt aan gebrekkige coördinatie, te veel beleidsniveaus of wat dan ook, het resultaat is dat alles suboptimaal werkt met een risico op investeringen, die fout zijn of qua timing niet op elkaar afgestemd, waardoor het meer dan nodig kan kosten aan de burger.

Frédéric Dunon pleit helemaal niet voor een staatshervorming. De boodschap van nieuwe marktpartijen, serviceproviders, cruciaal voor de flexibiliteit, is dat de Belgische markt te complex is. Een betere afstemming is nodig, hoewel natuurlijk de specificiteit van de verschillende entiteiten in rekening moet worden genomen. Het is zaak te optimaliseren om aantrekkelijker te zijn voor de nieuwe marktpartijen.

Volgens *Frank Vanbrabant* heeft Fluvius beslist de uitrol trager te laten verlopen omdat er te veel interventies van de eigen ploegen nodig waren na de installatie van de digitale meter. Gedurende een halfjaar heeft het zelfs het vierogenprincipe toegepast: elke aansluiting laten nakijken door een extra technicus.

Hij heeft het niet gehad over de wenselijkheid van 100 procent digitale gasmeters, wel geantwoord op de vraag of het verstandig is om een digitale gasmeter te plaatsen bij gezinnen die enkele jaren later overschakelen op een warmtepomp. Fluvius schaaft zich achter elke regeringsbeslissing, maar in een aantal gevallen is het allicht niet verstandig nog een digitale gasmeter te plaatsen. De 100 procentuitrol is beslist in een energiebesluit, dus door de Vlaamse Regering, op basis van een advies van de regulator. Het kan op dezelfde manier gewijzigd worden

Fluvius heeft geregeld overleg met de SERV die trouwens een van de stakeholders is. In het voorjaar van vorig jaar heeft Fluvius lange tijd overlegd met de SERV over het investeringsplan. Toen lag ook de eerste versie van het advies ter tafel. De cijfers over de kosten zijn niet in detail besproken voor het advies gepubliceerd is.

Andries Gryffroy vindt dat een probleem. Hij hoopt dat de SERV voortaan, zelfs bij de publicatie van een eenzijdig advies, zorgt voor eensgezindheid bij de partijen over de cijfers, in dit geval Fluvius en de regulator. Als de cijfers niet gecheckt zijn, is het rapport onbetrouwbaar. *Bruno Tobback* vindt dat te verregaand. De verschillende

betrokkenen zijn het erover eens dat er over dat ene cijfer kan worden gediscussieerd, maar dat is geen argument om het hele verhaal te ondergraven.

Annemie Bollen herhaalt dat de cijfers uit publicaties van Fluvius zelf komen. Er is overleg met Fluvius geweest, maar het is niet de gewoonte om een advies tot de laatste versie aan externen voor te leggen. De adviezen komen van de Vlaamse sociale partners, met een zo goed mogelijke onderbouwing. De bronnen van de cijfers staan in het rapport vermeld. De SERV pleit voor een betere onderbouwing zonder dat er van de raad kan worden verwacht dat hij zelf de kosten-batenanalyses maakt.

Bruno Tobback beaamt dat de SERV geen Rekenhof is.

Bruno TOBBACK,
waarnemend voorzitter

Robrecht BOTHUYNE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

capex	capital expenditure of capital expense
GIPOD	Generiek Informatieplatform Openbaar Domein
GRUP	gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan
IEA	International Energy Agency
opex	operating expenditure
PV	photovoltaic
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt